Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC
Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
Швейцарское управление по развитию и сотрудничеству

skat Swiss Resource Centre and Consultancies for Development

Barometrul lacunelor, contradicțiilor și constrângerilor existente în cadrul normativ aferent serviciilor de gospodărie comunală

Ediția a 3-a

Chișinău, Aprilie 2023

Proiectul MĂ IMPLIC este finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) și implementat de Skat Consulting Ltd.

CUPRINS

ABREVIERI ȘI ACRONIME 3

INTRODUCERE 4

Context general 4

Scopul și domeniile supuse cartografierii 5

Descrierea instrumentului 5

Aplicarea și valoarea practică a barometrului 6

Principalele constatări din cadrul celei de a 3-a ediții a Barometrului 7

I. LACUNE, CONTRADICȚII ȘI CONSTRÂNGERI IDENTIFICATE ÎN CADRUL NORMATIV AFERENT SERVICIULUI PUBLIC DE ALIMENTARE CU APĂ ȘI DE CANALIZARE (AAC) 10

Dimensiunea 1. Cadrul legal și instituțional general 10

Dimensiunea 2. Normative, standarde și indicatori de performanță 19

Dimensiunea 3. Finanțare și tarife 24

Dimensiunea 4. Managementul proprietății 30

Dimensiunea 5. Cooperarea intercomunitară 35

II. LACUNE, CONTRADICȚII ȘI CONSTRÂNGERI IDENTIFICATE ÎN CADRUL NORMATIV AFERENT SERVICIULUI DE MANAGEMENT AL DEȘEURILOR SOLIDE (MDS) 37

Dimensiunea 1. Cadrul legal și instituțional general 37

Dimensiunea 2. Normative, standarde și indicatori de performanță 41

Dimensiunea 3. Finanțare și tarife 43

Dimensiunea 4. Descrierea situației. Managementul proprietății 45

Dimensiunea 5. Cooperarea intercomunitară 49

ANEXE 51

Anexa 1. Legi, acte normative și regulamente în domeniul AAC relevante pentru crearea, organizarea, administrarea, controlul și monitorizarea prestării de servicii de AAC 51

Anexa 2. Legi, acte normative și regulamente în domeniul MDS relevante pentru crearea, organizarea, administrarea, controlul și monitorizarea prestării de servicii de MDS 53

Anexa 3. Normative ce reglementează activitatea operațională a operatorilor din domeniul AAC care necesită să fie elaborate și aprobate 55

Barometrul lacunelor, contradicțiilor și constrângerilor existente în cadrul normativ aferent serviciilor de gospodărie comunală Ediția a 3-a a fost realizat de o echipă de experți în cadrul Proiectului de implicare civică în guvernarea locală - MĂ IMPLIC, finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) și implementat de Skat Consulting Ltd.

Opiniile exprimate în acest raport nu reprezintă poziții oficiale ale Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) sau ale Skat Consulting Ltd.

ABREVIERI ȘI ACRONIME

AAC	Aprovizionare/Alimentare cu apă și canalizare
AMAC	Asociația Moldova Apă-Canal
ANRE	Agenția Națională de Reglementare în Energetică
ANRSC	Autoritatea Națională de Reglementare pentru Serviciile Comunitare de Utilitate Publică (România)
ANSP	Agenția Națională de Sănătate Publică
APC	Autoritate Publică Centrală/Administrația Publică Centrală
APL	Autorități Publice Locale
ARFC	Agenția Relații Funciare și Cadastru
ASP	Agenția Servicii Publice
BEI	Banca Europeană pentru Investiții
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucții și Dezvoltare
CALM	Congresul Autorităților Locale din Moldova
FNDRL	Fondul Național de Dezvoltare Regională și Locală
GIZ	Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
HG	Hotărâre de Guvern
ÎM	Întreprindere Municipală
MADRM	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MDS	Managementul Deșeurilor Solide
MIDR	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
NCM	Normativ în Construcții Moldovenesc
OITE	Obiecte de Infrastructură Tehnico-Edilitară
ONG	Organizație Non-Guvernamentală
RM	Republica Moldova
ROITE	Registrul Obiectelor de Infrastructură Tehnico-Edilitară
SA	Societate pe Acțiuni
SIM	Sistem Informațional de Management
SRL	Societate cu Răspundere Limitată
TVA	Taxa pe Valoare Adăugată
UAT	Unitate Administrativ-Teritorială

INTRODUCERE

Context general

Accesul la servicii comunale de calitate reprezintă una din necesitățile de bază ale populației, fiind în același timp și un factor important pentru dezvoltarea economică, atractivitatea turistică și un mediu ambiant ecologic. Lipsa sau calitatea necorespunzătoare a acestor servicii au un impact major imediat asupra calității vieții și reprezintă una din cauzele care conduc la depopularea continuă a zonelor rurale din țară, or datele disponibile[1] indică o mare disparitate în accesul la serviciile respective între zonele urbane și cele rurale. Mai mult ca atât, unele servicii de gospodărie comunală sunt practic inexistente în satele/comunele din Republica Moldova[2]. Pe de altă parte, și în localitățile unde aceste servicii comunale sunt prestate, APL și operatorii de servicii se confruntă cu multiple provocări.

Conform legislației în vigoare[3], responsabilitatea pentru organizarea și prestarea serviciilor publice de gospodărie comunală aparține APL de nivelul întâi, fiind un domeniu propriu de activitate al acestora. Cu toate acestea, în special ținând cont de multiplele provocări cu care se confruntă, APL nu pot fi lăsate singure în fața acestei sarcini dificile. Conform art. 13 al Legii 1402/2002, autoritățile publice centrale sunt responsabile de asigurarea unui cadru de politici, legal și de reglementare favorabil în domeniul respectiv. De asemenea, conform prevederilor legale, Guvernul ar trebui să sprijine APL-urile în ceea ce privește înființarea, dezvoltarea și îmbunătățirea serviciilor publice de gospodărie comunală, identificarea unei instituții reglementatoare și de licențiere, inclusiv controlul calității serviciilor prestate în baza unor indicatori de performanță, precum și dezvoltarea infrastructurii din acest domeniu. Prin urmare, atât APL, cât și autoritățile publice centrale au o responsabilitate comună în fața cetățenilor pentru asigurarea unor servicii comunale accesibile, sigure și de calitate.

În mod evident, situația actuală nesatisfăcătoare privind accesul și calitatea serviciilor de gospodărie comunală este cauzată de mai mulți factori. Problemele structurale și sistemice aferente guvernării locale (fragmentarea teritorială, capacități administrative și financiare limitate, potențial economic redus, depopularea, etc.) au un impact major asupra dezvoltării infrastructurii tehnico-edilitare și a serviciilor comunale. În același timp, ipoteza care a stat la baza acestui exercițiu de cartografiere este că pentru buna funcționare a serviciilor de gospodărie comunală este necesar și un cadru instituțional și normativ coerent și funcțional, atât la nivel național, cât și local. Analiza documentară, discuțiile și interviurile organizate au confirmat respectiva ipoteză, indicând asupra faptului că unele provocări sau tendințe din domeniu sunt cauzate sau amplificate anume de unele neajunsuri din cadrul normativ și instituțional național. De exemplu, lipsa unor mecanisme eficiente de control a activității operatorilor mici de servicii de AAC, duce la neaplicarea sau aplicarea/respectarea parțială a reglementărilor aprobate de către ANRE de către operatorii și APL din zonele rurale, deși conform legii acestea sunt obligatorii pentru toți operatorii. De asemenea și lipsa unor normative/standarde în domeniul serviciilor de AAC și MDS, lipsa unor soluții și mecanisme juridice de determinare a cetățenilor să încheie contracte pentru evacuarea deșeurilor sau să se conecteze și achite pentru serviciul de canalizare, precum și alte lacune legislative și instituționale, etc. sunt unele din aspectele care au un impact negativ direct asupra funcționării serviciilor comunale.

[1] A se vedea spre exemplu Infrastructura străzilor din localitățile urbane și serviciile de salubrizare în anul 2021 (gov.md) și Activitatea sistemelor publice de alimentare cu apă și de canalizare în anul 2021 (gov.md), Accesul la serviciul public de alimentare cu apă și canalizare (gov.md)

[2] Conform datelor statistice, numărul localităților care au beneficiat de servicii de colectare a deșeurilor municipale pe parcursul anului 2021 a constituit 519 de localități (notă – anume localități, a nu fi confundat cu numărul unităților administrativ-teritoriale de nivelul 1), inclusiv 55 de municipii și orașe și 464 de sate, ceea ce reprezintă 33,9% din localitățile țării. Mai multe detalii la - Infrastructura străzilor din localitățile urbane si serviciile de salubrizare în anul 2021 (gov.md)

[3] A se vedea articolul 14 al Legii serviciilor publice de gospodărie comunală nr. 1402/2002, în coroborare cu prevederile articolului 4 din legea privind descentralizarea administrativă nr. 435 din 26.12.2006

Scopul și domeniile supuse cartografierii

Cadrul normativ care reglementează înființarea, organizarea și prestarea serviciilor publice de gospodărie comunală în Republica Moldova este unul vast, delimitat în multiple documente de diferit nivel: acte normative, acte administrative departamentale, normative în construcții, standarde, etc. Legea serviciilor publice de gospodărie comunală nr. 1402/2002 este actul legislativ de bază (cadru) care reglementează constituirea, organizarea și prestarea serviciilor comunale. În afară de aceasta, pentru unele tipuri de servicii comunale există legi speciale (cum ar fi serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, cel al energiei termice sau administrarea fondului locativ), pentru altele însă acestea deocamdată lipsesc[4].

Legea serviciilor publice de gospodărie comunală nr. 1402/2002, cu modificările ulterioare, include următoarele servicii locale în categoria serviciilor de gospodărie comunală:

a) alimentarea cu apă;
b) alimentarea cu energie termică;
c) canalizarea și epurarea apelor uzate și pluviale;
d) salubrizarea (managementul deșeurilor solide), înverzirea localităților;
e) asigurarea cu transport public local;
f) administrarea fondului locativ public și privat.

Din motive practice, începând cu prima ediție a Barometrului, exercițiul de cartografiere a fost limitat la două servicii comunale care sunt organizate și prestate atât în localitățile rurale, cât și în cele urbane, și anume serviciul de alimentare cu apă și de canalizare și serviciul de management al deșeurilor solide. Pentru a permite observarea evoluției în timp, în cea de a doua și a treia ediție a Barometrului au fost selectate aceleași două servicii comunale. În același timp, metodologia respectivă, testată pentru cele două domenii menționate mai sus, ar putea fi aplicată pe viitor (inclusiv de către autoritățile publice relevante sau partenerii de dezvoltare/proiecte) pentru evaluarea similară a cadrului normativ și al altor servicii comunale.

La fel ca și în primele două ediții ale Barometrului, exercițiul de cartografiere în cauză urmărește identificarea lacunelor și divergențelor care creează anumite dificultăți sau incertitudini pentru prestarea într-un mod sustenabil a unor servicii comunale de calitate și accesibile. Totodată, în cadrul Barometrului sunt oferite anumite direcții și propuneri de îmbunătățire a situației și de depășire a problemelor identificate. În termeni mai concreți, cartografierea se referă doar la problemele (lacunele, divergențele, etc.) care își au rădăcinile în prevederile cadrului normativ ce reglementează organizarea și prestarea serviciilor de gospodărie comunală. Problemele structurale și sistemice din domeniul guvernării locale care nu țin nemijlocit de prevederile cadrului normativ, cum ar fi lipsa capacităților umane și instituționale, insuficiența de resurse financiare, etc. nu reprezintă obiectul acestei analize.[5]

Descrierea instrumentului

Barometrul principalelor lacune, contradicții și constrângeri existente în cadrul normativ aferent serviciilor de gospodărie comunală reprezintă rezultatul exercițiului de cartografiere, care a fost realizat în baza unei analize și revizuiri documentare (strategii, legi, hotărâri, studii, articole, etc.) urmată de interviuri și discuții cu actorii relevanți (reprezentanți ai autorităților administrației publice centrale, primari și alți reprezentanți ai administrației publice locale, operatori de servicii, AMAC, experți în domeniu).

[4] Spre exemplu pentru serviciul comunal de gestiune a deșeurilor, deși, la moment, discuția cu autoritățile relevante indică asupra faptului că este prevăzută elaborarea unei legi speciale și în acest domeniu.
[5] În cadrul Proiectului de implicare civică în guvernarea locală - MĂ IMPLIC aceste probleme sunt abordate separat în alte activități, cum ar fi asistența tehnică și financiară oferită APL.

Barometrul acoperă cinci dimensiuni care cuprind cele mai importante aspecte ale creării, organizării, operării, controlului și monitorizării serviciilor de gospodărie comunală, și anume:

Dimensiunea 1: Cadrul legal și instituțional general
Dimensiunea 2: Normative, standarde și indicatori de performanță
Dimensiunea 3: Finanțare și tarife
Dimensiunea 4: Managementul proprietății
Dimensiunea 5: Cooperarea intercomunitară.

Pentru fiecare dimensiune este descrisă succint situația actuală și a fost compilată o listă de probleme identificate (lacune, divergențe, etc.), însoțită de o evaluare și/sau verificare a evoluției (progres, lipsa schimbărilor sau regres) și a urgenței de soluționare a acestora. În acest sens, în metodologia de cartografiere a fost folosită o codificare pe bază de culori atât pentru **tendință**, cât și pentru **urgența de soluționare**, după cum urmează:

Tabel 1. Tendința și urgența de soluționare

Tendința		**Urgența de soluționare**	
	modificările operate în cadrul normativ în ultimele 12 luni au înrăutățit situația.		foarte urgent (situația legată de un anumit serviciu nu poate fi îmbunătățită din motivul cadrului normativ curent).
	nu au fost operate modificări în cadrul normativ în ultimele 12 luni sau au fost elaborate proiectele unor acte normative dar acestea nu au fost încă aprobate.		relativ urgent (cadrul normativ nu este perfect, însă autoritățile locale reușesc să gestioneze situația sau să-i facă față).
	modificările aprobate în ultimele 12 luni au îmbunătățit situația în domeniul respectiv, fiind înregistrat un progres în soluționarea unor provocări identificate în edițiile anterioare ale Barometrului.		nu este urgent (cadrul normativ privind aspectul respectiv nu creează probleme în practică).

În plus, pentru fiecare problemă identificată, sunt indicate după caz acțiunile necesare/recomandate de echipa de experți pentru îmbunătățirea cadrului normativ relevant sau a implementării acestuia. Ediția a 3-a a Barometrului acoperă perioada aprilie 2022 - aprilie 2023, oferind o apreciere a tendinței (evoluției) și a urgenței soluționării provocărilor identificate cu referință la această perioadă de timp. Primele două ediții ale Barometrului care au fost lansate în aprilie 2021, și respectiv, aprilie 2022, sunt disponibile pe pagina web a Proiectului Mă Implic[6] și pot fi consultate pentru o imagine mai completă privind evoluția situației în domeniu.

Aplicarea și valoarea practică a barometrului

Valoarea și funcția primordială a barometrului constă în oferirea unei priviri cuprinzătoare asupra problemelor relevante din cadrul normativ aferent serviciilor de gospodărie comunală asupra cărora s-ar putea axa dialogul de politici între autoritățile publice centrale și cele locale, precum și campaniile de advocacy. Pentru abordarea mai eficientă a problemelor identificate, autoritățile publice centrale, au creat platforme de dialog instituțional cu partenerii de dezvoltare, la finele anului 2022 fiind deja desfășurată o întrunire a Comitetului de asistență externă în domeniul alimentării cu apă și sanitație.

[6] https://ma-implic.md/download/barometrul-serviciilor-de-gospodarie-comunala-aprilie2021/?wpdmdl=4132&refresh=642dc3d3c55b31680720851 și https://ma-implic.md/download/barometrul-principalelor-lacune-contradictii-si-constrangeri-existente-in-cadrul-normativ-aferent-serviciilor-de-gospodarie-comunala-editia-a-2-a/?wpdmdl=5899&refresh=642bb28a1ca261680585354

Barometrul ar putea servi și ca instrument de monitorizare inter-instituțională a evoluției în timp a diferitor aspecte legate de cadrul normativ din domeniul serviciilor comunale, inclusiv în contextul reformelor din domeniul administrației publice locale. Acest tip de monitorizare ar putea să aibă un dublu impact. Pe de o parte ar putea motiva autoritățile naționale să întreprindă acțiuni pentru îmbunătățirea situației în domeniul serviciilor de gospodărie comunală. Spre exemplu, a fost observată includerea unor recomandări sau provocări menționate în precedentele ediții ale Barometrului în planul de acțiuni pentru anii 2020-2024 privind implementarea Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030)[7]. Chiar dacă includerea acestor provocări și recomandări din Barometru în planul de acțiuni nu este o garanție că acestea vor fi real/la timp soluționate (ținând cont de gradul de implementare a documentelor de politici publice anterioare), totuși reprezintă un pas important prin includerea formală a subiectelor respective pe agenda autorităților. Pe de altă parte, inventarierea clară a celor mai importante provocări realizată în cadrul Barometrului ar putea contribui la identificarea intervențiilor/activităților care ar putea fi sprijinite de către partenerii de dezvoltare prin oferirea de asistență tehnică, expertiză, granturi, etc. Spre exemplu, cu sprijinul oferit de proiectul Mă Implic, câteva probleme identificate în edițiile anterioare au fost soluționate (cum ar fi elaborarea și promovarea în procedură legislativă a legii privind asociațiile de dezvoltare intercomunitară).

Principalele constatări din cadrul celei de a 3-a ediții a Barometrului

După cum o demonstrează și vizualizarea comparativă din Figura 1, dar și examinarea detaliată a constatărilor din tabelele de mai jos, pentru cea mai mare parte a domeniilor și indicatorilor situația s-a schimbat nesemnificativ de la realizarea celei de a doua și chiar a primei ediții a Barometrului.

Figura 1. *Vizualizarea grafică comparativă a tendinței și urgenței soluționării problemelor/lacunelor identificate în Edițiile 1 -2- 3 a Barometrului pentru domeniile AAC și MDS*

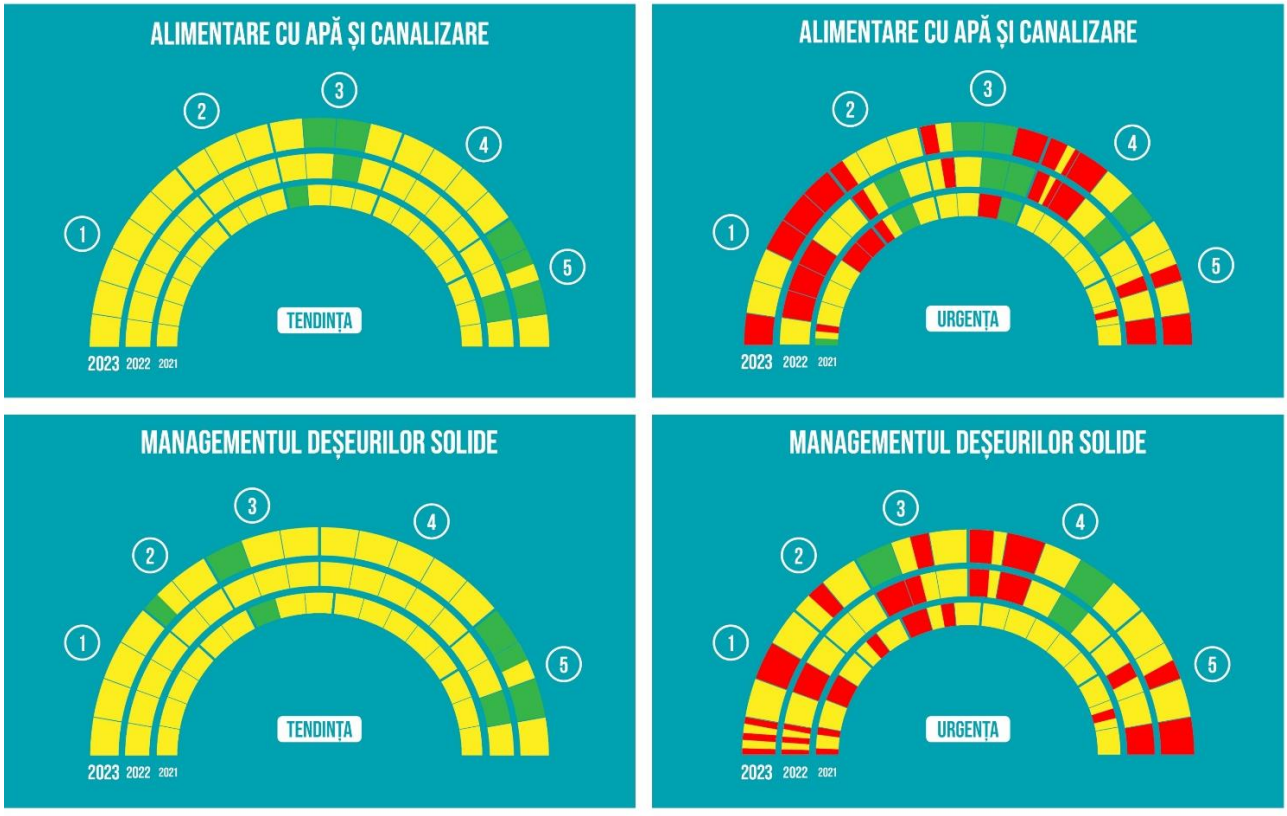

În ce privește cadrul normativ în general, pe parcursul perioadei acoperite de cea de a 3-a ediție, în domeniul AAC grupul de lucru creat de Comisia Mediu și Dezvoltare Regională (actualmente Comisia Mediu) a recepționat și a examinat un șir de propuneri de la actorii cheie, dar proiectul de lege în

[7] anexa1_1_442.docx (live.com)

sine pentru modificarea legii nr. 303/2013 abia în perioada următoare se planifică să fie elaborat și avansat în procedură legislativă. În domeniul gestiunii deșeurilor, proiectul legii cu privire la gestionarea serviciilor de management a deșeurilor solide a fost elaborat cu susținerea partenerilor de dezvoltare, iar promovarea spre adoptare a proiectului de lege este planificată pentru anul 2023. Proiectul legii este în curs de definitivare și nu a fost deocamdată publicat și supus consultărilor publice.

Din punct de vedere instituțional, după separarea în 2021 a Ministerului Mediului și a Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (în continuare MIDR), serviciul de alimentare cu apă și canalizare a fost atribuit MIDR, iar protecția apelor și serviciul de gestiune a deșeurilor – Ministerului Mediului. Procesul de reformare instituțională și de transfer a domeniului de AAC către MIDR a fost și este unul destul de anevoios și lent, departamentul de specialitate fiind constituit abia la 07 decembrie 2022 în baza HG nr. 852/2022. Până la moment procesul de transfer nu este încă definitiv încheiat, existând încă unele neclarități și discuții privind instituția responsabilă de îndeplinirea unor sarcini (cum ar fi raportarea pe implementarea strategiei naționale de dezvoltare a serviciilor de AAC). Noul departament nu este încă deplin funcțional, fiind identificată o lacună instituțională în ceea ce privește continuitatea proceselor, întrucât resursele umane responsabile de domeniul AAC, au rămas în totalitate în cadrul Ministerului Mediului, iar unele demersuri pe domeniul AAC sunt în continuare expediate către acesta.

În domeniul normativelor și standardelor, în domeniul gestiunii deșeurilor a fost înregistrat un progres în această perioadă (au fost adoptate normative cu privire la uleiurile și anvelopele uzate, precum și a vehiculelor scoase din uz). Pe de altă parte, dezvoltarea și aprobarea unor regulamente cu privire la organizarea și funcționarea serviciilor de MDS și cu privire la depozitele de deșeuri sunt doar la o etapă incipientă. În domeniul AAC nu a fost dezvoltat/aprobat nici un normativ în construcții/regulament nou. O evoluție pozitivă este totuși aprobarea la 29.12.2022 a modificărilor la Legea nr. 181/2014 a finanțelor publice și responsabilității bugetar fiscale pentru permiterea semnării contractelor multianuale, aplicabil inclusiv și pentru servicii de elaborare a normativelor în construcții. Reamintim că imposibilitatea semnării contractelor multianuale a fost unul din motivele de bază pentru care procesul de elaborare a normativelor a stagnat în ultimii 3-4 ani, chiar dacă planurile tematice anuale pentru elaborarea documentelor normative în construcții erau aprobate.

La compartimentul finanțare și tarife, în domeniul MDS a fost aprobată prin Hotărâre de Guvern metodologia de calcul a tarifelor (HG nr. 881/2022) și metodologia de calcul a tarifelor la serviciile de AAC a fost ajustată de ANRE la finele anului 2022 (Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRE nr. 937 din 16.12.2022). Totodată, la începutul anului 2023, ANRE a anunțat începerea procedurii de modificare a Regulamentului cu privire la stabilirea și aprobarea, în scop de determinare a tarifelor, a consumului tehnologic și a pierderilor de apă în sistemele publice de alimentare cu apă (aprobat prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRE nr. 180/2016 din 10.06.2016). Ținând cont de pierderile foarte mari pe care le suportă operatorii datorită infrastructurii foarte învechite și lipsa resurselor financiare pentru investiții majore imediate, revederea abordării este imperioasă pentru a evita falimentarea totală a sectorului (având totodată în vizor echilibrul între interesul suprem al consumatorului și acoperirea cheltuielilor reale suportate de operatori în condițiile infrastructurii actuale). Tot la capitolul finanțării și tarifelor, la finele anului 2022, au fost operate modificări ale Codului fiscal[8], serviciile de alimentare cu apă și de canalizare pentru bunurile cu destinație locativă au fost trecute de la articolul 103 (scutirea de TVA fără drept de deducere) la articolul 104 (scutirea de TVA cu drept de deducere), astfel una din probleme menționate în edițiile trecute au fost practic soluționate.

La dimensiunea managementul proprietății situația a rămas fără schimbări. Chiar dacă au fost adoptate unele modificări la actele normative și este în curs de desfășurare tenderul internațional pentru contractarea dezvoltatorului sistemului informațional, ROITE la moment nu este încă

[8] https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134829&lang=ro

operațional. O problemă majoră legată de managementul proprietății (și de tarife) este legată de stabilirea redevenței, unii operatori și APL intervievate menționând dificultăți în includerea acesteia în tarif datorită lipsei unei delimitări, evaluări și evidențe/înregistrări adecvate a infrastructurii respective. Acest fapt la rândul său creează operatorilor probleme majore la deservirea creditelor angajate de la instituții financiare internaționale.

Cât privește dimensiunea 5, cooperarea intercomunitară, în luna februarie 2023 a fost adoptată o nouă lege privind ADI, aceasta fiind una din formele posibile de cooperare intercomunitară și va oferi mai multe instrumente și flexibilitate în realizarea inițiativelor de cooperare și de regionalizare a serviciilor. Alte provocări menționate în edițiile trecute la acest capitol au rămas în continuare actuale.

I. LACUNE, CONTRADICȚII ȘI CONSTRÂNGERI IDENTIFICATE ÎN CADRUL NORMATIV AFERENT SERVICIULUI PUBLIC DE ALIMENTARE CU APĂ ȘI DE CANALIZARE (AAC)

Dimensiunea 1. Cadrul legal și instituțional general

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
Cadrul normativ în domeniul AAC (privire de ansamblu)	Serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare este reglementat de Legea nr. 303/2013. În 2018 legea a fost actualizată substanțial pentru a elimina neajunsurile identificate și pentru a o adapta la prevederile acquis-ul UE[9]. Totuși, deși au trecut mai bine de patru ani de la intrarea în vigoare a respectivei legi de modificare, unele novații și modificări introduse de aceasta rămân neaplicabile în cazul majorității APL-urilor și operatorilor, inclusiv în cazul celor 44 de operatori licențiați (cum ar fi prevederile privind redevența și fondul de dezvoltare, inventarierea infrastructurii tehnico-edilitare și delegarea serviciului public, aprobarea de către APL a Regulamentelor de organizare si funcționare și a Indicatorilor de performanta ai serviciului public de AAC, Elaborarea paginii WEB în vederea asigurării transparenței și îmbunătățirea relațiilor intre consumator-operator etc.). Ca urmare a multiplelor solicitări și propuneri parvenite din partea APL, operatorilor de servicii de AAC, dar și a ANRE, la data de 16.02.2022 prin Decizia Comisiei Mediu și Dezvoltare Regională nr. CMD-06/51 a fost creat un Grup de lucru care a avut drept obiectiv examinarea Legii nr. 303/2013 și pregătirea unui proiect de lege pentru modificarea și completarea acesteia. Activitatea grupului de lucru a rezultat în acumularea propunerilor din partea principalilor actori din domeniu, iar cu suportul consultanților angajați de partenerii de dezvoltare a fost pregătită o sinteză a propunerilor recepționate și o schiță a proiectului de lege. După o scurtă pauză, în perioada următoare va fi reluată activitatea de consultare cu membrii grupului de lucru și actorii cheie și de definitivare a proiectului de lege și promovare a acestuia în procedură legislativă. În cadrul proiectului „Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova” implementat în			- Analiza ex-post de impact a Legii 303/2013; - Analiza funcțională a cadrului instituțional din domeniul AAC la nivel central (autorități responsabile de elaborarea și implementarea politicilor, autorități de reglementare, de control, etc.); - Aspecte prioritare de luat în considerare la completarea cadrului legal sunt: a. Introducerea unui Sistem Informațional de Management care ar asigura raportarea de către operatori (indiferent de mărimea și statutul lor) a indicatorilor de performanță; b. Eliminarea graduală a modelului de gestiune directă a serviciului de AAC; c. Licențierea obligatorie pentru toți operatorii, sau gradual, licențierea celor cu peste 2000-3000 utilizatori, dar cu impunerea unor norme de activitate și pentru operatorii mici, cu introducerea unui mecanism de asigurare a conformării cu normele aprobate de către ANRE, iar în cazul în care aceste norme nu pot fi respectate, APL va fi obligat să delege gestionarea către un operator licențiat. - Identificarea unor mecanisme care ar asigura regionalizarea serviciilor de AAC și creșterea calității serviciilor prestate.

[9] Legea Nr. 322 din 30.11.2018 pentru modificarea Legii nr. 303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare // Monitorul Oficial Nr. 86-92 din 08.03.2019

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
	baza acordului de finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare[10], în luna Martie 2023 a fost contractat un consultant care va susține efortul autorităților de elaborare a proiectului legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 303/2013. La pregătirea proiectului de lege vor fi luate în considerare și abordate problemele majore cu care se confruntă sectorul, inclusiv semnalate de actorii din domeniu (APL, operatori, AMAC, ANRE, utilizatori, etc.), dar la fel de importantă va fi și reflectarea în proiectul legii a unor măsuri și instrumente necesare pentru promovarea obiectivelor și a viziunii politicii publice sectoriale, cum ar fi regionalizarea serviciilor.			
	Legea nr. 1402/2002 a serviciilor publice de gospodărire comunală necesită o evaluare minuțioasă și o actualizare în conformitate cu evoluțiile și tendințele actuale. Astfel analiza legii relevă faptul că este necesară o reflectare mai detaliată și mai clară a competențelor autorităților publice de diferite niveluri, inclusiv a organelor administrației publice centrale de specialitate, a organelor de reglementare[11], a aspectelor și mecanismele privind cooperarea intercomunitară, care la moment sunt slab reflectate și incorporate în lege. De asemenea în textul legii nu există diferențiere între APL de nivelul unu și doi (legea operează cu noțiunea generică de ”autorități publice locale”). De remarcat că în lista categoriilor serviciilor de gospodărie comunală, expusă în legea 1402, comparativ cu experiența altor țări, lipsesc aspectele de reglementare a sectorului de construcție și prestare a serviciului de iluminat stradal și de livrare a gazelor naturale, deși aceste domenii de asemenea fac parte din rândul competențelor APL[12]. Un alt exemplu este neclaritatea privind noțiunea de operator: pe de o parte în definiție (Art. 2) se menționează că „operator este persoană juridică...”, iar în art. 10 litera c) din aceeași lege se stipulează că operator pot fi și persoanele fizice și/sau asociații ale acestora. Pentru comparație, legea			• Evaluare legii 1402/2002 și actualizarea acesteia conform rigorilor și realităților actuale; • Corelarea legii cu alte acte legislative relevante (și viceversa), inclusiv cu cele din domeniul administrației publice locale (legea 435 și 436), cu legea 303/2013, cu Codul civil, etc. • Reflectarea mai clară a rolului organelor centrale de specialitate responsabile de domeniul serviciilor comunale, și nu doar pe cel al Guvernului, precum și a autorităților de reglementare (după determinarea viziunii și politicii în acest domeniu și pentru alte servici comunale, cum ar fi gestiunea deșeurilor solide); • În procesul de lucru asupra legii, examinarea oportunității creării unui Reglementator național specializat responsabil de domeniul serviciilor comunale (a se vedea mai detaliat în punctele de mai jos).

[10] Ratificat prin Legea nr. 169/2020 // Monitorul oficial nr. 208-216/393 din 15.07.2022

[11] A se vedea spre exemplu art. 12 și secțiunea 4-a a Legii privind serviciile comunitare de utilitate publică din Romania LEGE 51 08/03/2006 - Portal Legislativ (just.ro)

[12] A se vedea art. 4, alin. (1), lit. d) și i) din legea nr. 435/2006 privind descentralizarea administrativă.

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
	303/2013 nu include persoanele fizice și/sau asociațiile acestora în lista operatorilor care pot gestiona serviciul de AAC (a se vedea Art. 13, alin (4)).[13] Prin urmare, la evaluarea Legii 1402/2002 și la pregătirea proiectului de lege pentru modificarea și completarea acesteia trebuie fie luate în considerare aceste inadvertențe (fie ajustarea definiției din articolul 2, și excluderea persoanelor fizice și a asociațiilor acestora din rândul operatorilor de servicii comunale, dacă acest lucru va fi considerat oportun). Un al treilea aspect care va necesita clarificare în procesul de ajustare a legii este cel legat de atribuirea bunurilor care fac parte din sistemele publice de gospodărie comunală la domeniul public al unității administrativ-teritoriale (art. 4, alin. (2)). Mai multe detalii privind acest aspect sunt descrise la Dimensiunea 4 „Managementul Proprietății". Deși în cadrul discuțiilor și interviurilor realizate în contextul elaborării celei de a doua ediții a Barometrului au fost menționate unele inițiative de revizuire a legii respective, în perioada până la elaborarea celei de a treia ediții a Barometrului aceste intenții nu au fost materializate.			
	Unele prevederi din Legea 303/2013 privind AAC și din Legea serviciilor publice de gospodărire comunală nr. 1402/2002 conțin prevederi ambigue referitor la rolul APL-uri de nivelul al doilea în organizarea și prestarea serviciilor comunale (a se vedea, de exemplu, sintagma "de interes raional" sau "prestate la nivel raional" care lasă loc pentru interpretare). Articolul 4 din Legea nr. 435/2006 privind descentralizarea administrativă și articolul 8 legea 303 definește prestarea serviciilor de AAC drept domeniul propriu de activitate al APL-urilor de nivelul întâi, prin urmare autoritățile raionale pot doar avea un rol complementar/de cooperare (de exemplu suport financiar) la inițiativa și la solicitarea APL I, orice imixtiune urmând să fie exclusă. Și lipsa de specificare a nivelului de APL la care se referă în cadrul Legii 1402/2003 (de ex. art. 14, 15 și altele) menționată mai sus contribuie la aprofundarea acestor neclarități.			• Includerea în legile în cauză a prevederilor care ar clarifica noțiunile de „servicii publice de gospodărie comunală de nivel/interes local sau raional" și „prestate la nivel de raion" pentru evitarea confuziilor cu privire la dreptul de constituire a serviciilor publice de gospodărie comunală respective. Dreptul de constituire a serviciilor comunale de nivel raional/regional trebuie atribuit în mod explicit APL-urilor de nivelul I, drept care este realizat de către acestea prin asociere/ cooperare intercomunitară (A.D.I, S.R.L., S.A. sau alte forme organizatorico-juridice actuale sau viitoare).

[13] Apropos în acest fel statutul Asociațiilor Utilizatorilor de Apă care mai continuă să gestioneze serviciul de AAC în multe localități rurale rămâne incert, dar așa cum operatorii din zonele rurale nu sunt supuși licențierii la moment și nu sunt supuși reglementării de către ANRE, această formă continuă să fie utilizată contrar prevederilor legale.

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
Aspecte generale ale cadrului instituțional național în domeniul AAC	Ca urmare a reformei administrației publice centrale de specialitate din anul 2021, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului a fost scindat din nou în Ministerul Mediului și MIRD, iar domeniul construcțiilor a fost transferat de la Ministerul Economiei către MIDR. Delimitarea sferelor de competență între cele două ministere a rezultat în transferul domeniului alimentării cu apă și canalizare către MIDR, inclusiv aspectele ce țin de finanțarea investițiilor capitale în infrastructura serviciului și politicile și cadrul normativ. Trebuie de menționat faptul că pe parcursul anului 2022 au fost realizate un șir de acțiuni necesare pentru finalizarea procesului de transfer al competențelor în domeniul AAC de la Ministerul Mediului la MIDR. Astfel odată cu aprobarea HG nr. 852/2022 cu privire la modificarea unor hotărâri ale Guvernului (consolidarea și eficientizarea activității Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale), HG nr. 690/2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale a fost completată cu un nou domeniu – „infrastructura de aprovizionare cu apă și de sanitație". De asemenea, pentru elaborarea și implementarea politicilor în acest domeniu în cadrul MIDR a fost constituită o nouă subdiviziune cu 5 unități de personal – „Direcția politici în domeniul aprovizionării cu apă și sanitație". Un aspect important menționat în acest context și în precedenta ediție a barometrului este asigurarea păstrării/preluării experienței și memoriei instituționale. Reamintim faptul că funcționarii publici care s-au ocupat anterior de acest domeniu au rămas în componența Ministerului Mediului, iar detașarea temporară a acestora în cadrul noii subdiviziuni pentru asigurarea transferului de cunoștințe, așa cum a fost sugerat, nu a fost realizată din varii motive. Odată cu transferul în anul 2021 a domeniului construcțiilor de la Ministerul Economiei către MIDR, problema delimitării competențelor în domeniul serviciilor comunale între aceste două ministere, menționată în prima ediție a Barometrului, a decăzut. Totuși problema normativelor în construcții și standardelor rămâne la fel de acută și de importantă și după realizarea			• Asigurarea păstrării memoriei instituționale și transferul experienței și a informației relevante (un exemplu relevant este raportarea privind implementarea strategiei naționale de AAC și a planului de acțiuni care provocat mai multe confuzii și neînțelegeri privind îndeplinirea acestei atribuții pentru anul 2022). • Consolidarea capacităților subdiviziunii nou create în cadrul MIDR – Direcția politici în domeniul aprovizionării cu apă și sanitație.

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
	acestui transfer de competențe (a se vedea mai multe detalii la Dimensiunea 2). Pe de altă parte, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării rămâne responsabil de politicile din domeniul administrării proprietății publice (a se vedea punctul 6 din HG 143/2021 pentru aprobarea Regulamentului Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării), aspect foarte important în special în cazul proiectelor de anvergură/regionale în care o parte din infrastructura serviciilor de gospodărie comunală va fi în proprietatea statului.			
Reglementarea activității operatorilor de servicii de AAC	Legea 303/2013 privind serviciile publice AAC a atribuit ANRE competențe de autoritate națională de reglementare în domeniul AAC. Conform articolului 7 și 32 din Legea 303/2013, activitatea ANRE este orientată spre reglementarea activității operatorilor mari (care furnizează servicii la nivel de raion, municipiu și oraș). Conform informațiilor de pe pagina web a ANRE, la moment 44 de operatori la nivel de țară sunt titulari de licență[14], activitatea celorlalți operatori nefiind monitorizată și supravegheată la nivel național (a se vedea art. 7, lit. (2), lit. j)-s) care se referă aproape exclusiv doar la operatorii care activează la nivel de raion, oraș, municipiu). În această situație. chiar dacă art. 8 al Legii 303/2013, stabilește că competența pentru monitorizarea executării sarcinilor operatorului și aprobarea tuturor documentelor aferente procesului de prestare a serviciului de AAC aparține APL, activitatea acestor operatori este supusă riscurilor financiare și organizaționale, de multe ori însăși APL fiind acelea care fie din lipsa de capacitate nu asigură respectarea reglementărilor în vigoare. Prin urmare necesitatea monitorizării și supravegherii din partea unei autorități naționale și asupra activității operatorilor mici este o necesitate imperioasă. O incertitudine în acest sens este creată de către prevederile alin. (5) al art. 7 al acestei legi, care prevede că „operatorii care furnizează/prestează serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare la nivel de sat/comună dotate cu sisteme centralizate de alimentare cu apă, de canalizare și de			• Clarificarea atribuțiilor ANRE în raport cu operatorii care prestează servicii de AAC la nivel de sat/comună dotate cu sisteme centralizate de alimentare cu apă cu și fără sisteme centralizate de canalizare și de epurare a apelor uzate**.** Or, prevederile art. 7, alin. (5) din legea 303/2013 și aplicarea lor în practică pune provocări majore în procesul de regionalizare. În genere, la revizuirea legii 303/2013 este recomandată eliminarea diferențierii între operatori care activează la nivel de raion/municipiu/oraș și respectiv la nivel de sat/comună. Cu atât mai mult, există exemple în care satele sau comunele din țară[16] depășesc cu mult numărul de locuitori din unele „orașe”. După examinarea legislației și a experienței României, inclusiv în discuțiile cu reprezentanții ANRSC din cadrul seminarului organizat de KFW în data de 21 Martie 2023 pentru autoritățile relevante din Republica Moldova, a fost confirmată exigența de a supune toți operatorii de AAC procedurii de licențiere și reglementare indiferent de mărimea acestora

[14] https://www.anre.md/alimentare-cu-apa-si-canalizare-3-321

[16] De exemplu Congaz și Copceac din UTA Găgăuzia, Cărpineni, raionul Hîncești, Costești, raionul Ialoveni, etc.

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
	epurare a apelor uzate **se supun procedurii de reglementare, de licențiere, de aprobare a tarifelor în aceleași condiții ca și operatorii care furnizează/prestează serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare la nivel de raion, municipiu și oraș".** De menționat că în lista celor 44 de operatori titulari de licență sus-menționați figurează și ÎM „Apă-Canal Măgdăcești" din satul Mădgăcești, raionul Criuleni. Conform cadrului normativ actual (art. 7, alin. (5) din Legea 303/2013)) și a practicii curente, în localitățile rurale pot fi supuși procedurii de licențiere doar operatorii care gestionează atât rețele de apeduct, cât și rețele de canalizare. Această abordare ridică mai multe semne de întrebare, or în cazul operatorilor care operează la nivel de raion, oraș, municipiu nu este impusă o astfel de condiționalitate. În plus, în condițiile în care legea nr. 303/2013 prevede la articolul 3, alineatul (4) faptul că în *localitățile rurale se poate organiza, după caz, doar serviciul public de alimentare cu apă, cu condiția asigurării colectării apelor uzate prin sisteme individuale,* cerința obligatorie pentru operatori de a furniza și serviciul de canalizare și de a opera neapărat și sisteme centralizate de canalizare și de epurare a apelor pentru a fi supuși licențierii nu este justificată. Conform sistemului actual, în mod formal (de jure), respectarea prevederilor Legii nr. 303/2013 și a reglementările ANRE este obligatorie pentru toți operatorii și APL care prestează serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare furnizat atât la nivel de raion, municipiu, oraș, cât și la nivel de sat/comună. În practică, însă, din cauza lipsei unui mecanism de reglementare/control a operatorilor rurali, modul de respectare a prevederilor Legii 303/2013 și reglementărilor ANRE nu este în mod eficient supravegheat și în cursul realizării barometrului și cu alte ocazii au fost observate multiple exemple de încălcare a acestora[15]. Lipsa unui mecanism de reglementare, licențiere și control a activității operatorilor și din zonele rurale, așa cum e descris mai sus, creează			(numărul de utilizatori), zonă, tipul capitalului, etc. Astfel, ținând cont de cele de mai sus, este recomandabilă eliminarea diferențierii operatorilor în dependență de tipul UAT în care prestează serviciile de ACC și supunerea tuturor operatorilor procedurii de licențiere și de reglementare a ANRE (sau a unei alte agenții specializate create special pentru reglementarea tuturor serviciilor de gospodărie comunală). Ținând cont de numărul mare de operatori foarte mici (fragmentarea), ar putea fi prevăzute anumite etape tranzitorii. Spre exemplu, operatorii ar putea fi clasificați în categorii, în dependență de numărul utilizatorilor/locuitorilor deserviți, indiferent de tipul localității (urbane/rurale) în care activează. De exemplu, toți operatorii de AAC care deservesc 2500 și mai mult de utilizatori, ar urma să fie supuși procedurii de reglementare/licențiere de către ANRE, urmând să fie acordată o perioadă de tranziție de 2 ani în care APL și operatorii trebuie să asigure conformarea cu noile cerințe sau să delege serviciul unui operator licențiat. • În cazul în care nu pot fi identificate soluții prin care reglementarea operatorilor de servicii de AAC (eventual și MDS), din zonele rurale este de asemenea preluată de către ANRE, este oportună examinarea experienței altor țări în care au fost create autorități naționale de reglementare, responsabile de toate serviciile

[15] Spre exemplu, utilizarea în continuare a Asociațiilor Utilizatorilor de Apă pentru gestionarea serviciului de AAC chiar dacă această formă nu se mai regăsește în formele prevăzute de legea 303/2013, aprobarea tarifelor aleatorii fără luarea în considerare a metodologiei ANRE, finanțarea încrucișată între diferite tipuri de servicii comunale furnizate de același operator, etc.

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
	provocări pentru dezvoltarea sectorului. În mod special pot fi menționate următoarele consecințe: - Lipsa progresului în procesul de regionalizare a serviciilor de AAC (o parte considerabilă de APL-uri și operatori doresc păstrarea status-quo-lui în detrimentul calității apei și sănătății utilizatorilor, protecției mediului, etc. din motive politice, interese economice, etc). Impunerea unor reglementări și cerințe mai mult sau mai puțin similare pentru toți operatorii, ar reduce din aceste motivații. Spre exemplu unii primari în mod greșit compară tariful pentru serviciul de alimentare cu apă prestat în condițiile actuale, când de fapt livrează apă nepotabilă, cu costul/tarifele unor servicii viitoare regionalizate livrate la cu totul alte standarde de calitate. Astfel, prevederile interpretabile privind reglementarea și licențierea de către ANRE a operatorii mici din localitățile rurale creează impedimente în procesul de regionalizare a serviciilor publice. Mai concret, o mare parte din APL din sate/comune, creând Î.M. proprii, folosesc oportunitatea lipsei unui cadru regulator puternic și luând în considerație autonomia acordată APL, refuză delegarea serviciilor către un operator licențiat sau participarea la proiecte de regionalizare în curs de desfășurare. Asta în condițiile în care în aceste UAT multiple prevederi și cerințe ce țin de modul de organizare și calitatea serviciilor prestate, și în special - calitatea și siguranța apei livrate, nu sunt respectate; - deși prevederile Legii nr. 303/2013, în speță art. 20 „Alimentarea cu apă tehnologică", alin. (3) stabilește că „se interzice orice legătură sau interconectare a rețelelor de alimentare cu apă tehnologică cu rețelele de alimentare cu apă potabilă și/sau cu rețelele fântânilor arteziene", o mare parte din operatorii rurali, aprovizionează populația localităților cu apă netratată, cu depășirea normativelor admisibile (în fapt apă tehnologică) prin rețele a căror destinație este aprovizionarea cu apă potabilă a populației. - finanțarea „încrucișată" a diferitor tipuri de servicii comunale publice;			publice de gospodărie comunală, fapt care ar însemna considerarea transferării atribuțiilor îndeplinite la moment dă către ANRE către această agenție (a se vedea exemplul Autorității Naționale de Reglementare pentru Servicii Comunitare de Utilități Publice din România[17]). Totuși, o asemenea decizie trebuie să fie precedată de o analiză a impactului unor asemenea decizii, cu evaluarea riscurilor de tergiversare a dezvoltării sectorului AAC și a altor servicii comunale în ansamblu. ● Elaborarea și menținerea unui Sistem Informațional de Management, în care toți operatorii, indiferent de dimensiunea acestora vor fi obligați să se înregistreze și să introducă anual rapoarte / informații privitor la realizarea indicatorilor de performanță în conformitate cu prevederile Hotărârii nr. 356 din 27.09.2019 a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la indicatorii de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare // Monitorul Oficial nr. 352-359 din 29.11.2019.

[17] https://www.anrsc.ro/

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
	- nerespectarea metodologiei de calcul a tarifelor, etc. Un alt aspect important este că în lipsa unei monitorizări a activității tuturor operatorilor din domeniul AAC, nici una din instituțiile statului nu deține informații privitor la numărul (nemaivorbind de anumiți indicatori de performanță) operatorilor care prestează servicii de alimentare cu apă și de canalizare în Republica Moldova (nu există o bază de date sau listă cu toți operatorii de AAC, inclusiv din sate/comune, de exemplu).			
Licențierea operatorilor de AAC	Conform Legii 303/2013, licențierea operatorilor de AAC la este realizată de către ANRE. Așa cum a fost menționat mai sus, ANRE supune licențierii doar operatorii mari (care furnizează servicii la nivel de raion, municipiu și oraș) și nu se implică în activitatea operatorilor mici (de la nivel rural), deși articolul 7, alin. (5) din Legea 303/2013 stabilește unele prevederi în acest sens, care nu au fost excluse la ultima modificare a legii (din 2018). Pe de altă parte, unii reprezentanți ai APL au menționat că cerințele și criteriile de licențiere a operatorilor de AAC nu sunt realiste și sunt excesive pentru operatorii de AAC din zonele rurale. Totuși, analiza condițiilor de licențiere prevăzute la articolul 32, alin. (3) din legea 303 relevă că acestea nu includ careva cerințe excesive, acestea incluzând aspecte destul de minime pentru o bună funcționare a unei persoane juridice și a unui operator de servicii care are în gestiune un serviciu public vital, inclusiv infrastructura aferentă.[18]			● Clarificarea atribuțiilor ANRE în raport cu operatorii care prestează servicii la nivel de sat/comună dotate cu sisteme centralizate de alimentare cu apă, de canalizare și de epurare a apelor uzate or la moment prevederile art. 7, alin. (5) din lege nu sunt implementate (a se vedea propunerile mai detaliate expuse mai sus). ● Modificarea/completarea Legii nr. 303/2013 cu prevederi prin care să fie excluse inechitățile privitor la licențierea operatorilor urbani și rurali, iar procesul de licențiere să fie extins asupra tuturor operatorilor de AAC, sau, ca o etapă de tranziție, până la obținerea unui progres mai mare în regionalizarea serviciilor și operatorilor de AAC - licențierea ar putea fi impusă de la un anumit număr de

[18] Pentru obținerea licenței, persoanele juridice trebuie:
a) să fie înregistrate în Republica Moldova;
b) să prezinte un raport financiar pentru anul precedent – în cazul persoanei juridice care activează, sau un extras din contul bancar – în cazul inițierii activității de întreprinzător;
c) să prezinte lista bunurilor domeniului public sau privat al unității administrativ-teritoriale, aferente serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, pe care le administrează și le exploatează, în cazul operatorilor care furnizează/prestează serviciul de alimentare cu apă și de canalizare;
d) să prezinte documente care confirmă că dispune de personal calificat, necesar activității pentru care solicită licență;
e) să prezinte avizul tehnic de înregistrare ce confirmă asigurarea metrologică a evidenței consumului de apă.

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
				beneficiari/populație deservită (de exemplu de la 2500-3000 beneficiari).
Controlul în domeniul AAC (exercitat de către ANRE și alte agenții și instituții publice)	Controlul asupra operatorilor și serviciilor de AAC este reglementat de Legea 303/2013 și de Legea 131/2012 privind controlul de stat al activității de întreprinzător (anexa legii 131/2012 include ANRE în lista autorităților care aplică legea în cauză în măsura în care aceasta nu contravine prevederilor legilor privind activitatea de control și supraveghere a acestora). Art. 9 al Legii 303/2013 menționează în mod vag (generic) organele care realizează supravegherea și controlul de stat al serviciilor de AAC, dar nu enumeră clar/concret organele de supraveghere/control și competența atribuită. Doar art. 9^1 stabilește în mod mai detaliat dreptul, procedura și tipul controlului efectuat de către ANRE. Un fenomen interesant observat este fragmentarea competențelor și focusul îngust al diferitor autorități și agenții, iar imaginea și abordarea de ansamblu lipsește. Spre exemplu, ANRE nu ia nici într-un fel în considerare calitatea apei livrate, menționând că acest aspect este competența și responsabilitatea APL, operatorilor și ANSP, iar prezumpția este că apa livrată este potabilă și de bună calitate când are loc licențierea, reglementarea tarifelor, etc. În alte ordine de idei, sistemul informațional menționat mai sus va fi util pentru MIDR, ANRE, alte autorități și agenții cu atribuții de supraveghere, control, APL, populație la efectuarea controalelor, planificare, elaborarea și implementarea politicilor naționale și locale/regionale, etc. O constatare este și faptul că existența și conținutul contractului de delegare a gestiunii serviciilor de AAC nu este parte a controlului/reglementării activității operatorilor. Conform organului de reglementare, acest aspect este responsabilitatea APL și a operatorului. În același timp, conținutul contractului, cum ar fi includerea redevenței este de o relevanță sporită.			• Examinarea oportunității de a enumera concret denumirea organelor de supraveghere și control și o definire mai detaliată a domeniilor de control; • O cartografiere mai detaliată/aprofundată a organelor de control/supraveghere și a tipurilor de controale efectuate, pentru a exclude suprapunerea domeniilor de control. • Considerarea oportunității includerii contractelor de delegare a gestiunii în lista cerințelor pentru licențiere sau identificarea unui alt mecanism de asigurare a existenței unui contract de delegare și a anexelor acestuia conform cerințelor legii, actualizat periodic.

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
Acte permisive	Autorizația de mediu pentru folosința specială a apei în scopuri de aprovizionare cu apă este emisă de Agenția de Mediu, în conformitate cu Legea 160/2011 și legii apelor 272/2011. Totodată, conform legii 303/2013, operatorii de AAC sunt supuși licențierii, care este de asemenea un act permisiv. Respectiv, operatorul de AAC trebuie să dețină două acte permisive: licența și autorizație de folosire specială a apei (pentru captarea și pentru deversarea apei uzate). Examinând articolul 32, alin. (3) din Legea 303, în lista condițiilor pentru obținerea licenței de către operatorii de AAC nu este inclusă și condiția deținerii autorizației de mediu pentru folosința specială a apei. Aceasta ar putea fi un mecanism suplimentar de asigurare a deținerii autorizației de mediu pentru folosința specială a apei de către operatori. În discuție cu unii reprezentanți ai APL și operatorilor de servicii AAC a fost menționată procedura foarte anevoioasă și multiple impedimente la obținerea autorizației de mediu pentru folosința specială a apei (inclusiv unele operațiuni legate de delimitarea terenurilor, lipsa infrastructurii adecvate, etc).			• Includerea în lista condițiilor pentru obținerea licenței de către operatorii de AAC prevăzute la articolul 33, alin. (3) din legea 303 a condiției de prezentare a autorizației de mediu pentru folosința specială a apei (sau obținerea automatizată a informației din sistemele informaționale relevante, nu neapărat prezentarea acesteia de către solicitantul licenței). • Sistemul informațional de management ar putea fi folosit inclusiv pentru gestionarea informației privind autorizațiilor de mediu pentru folosința specială a apei.

Dimensiunea 2. Normative, standarde și indicatori de performanță

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
Normativele în construcții, standardele de calitate și parametrii tehnici (sanitari, bacteriologici, chimici pentru apa potabilă, pentru apele	Încă în perioada premergătoare elaborării primei ediții a Barometrului, au fost adoptate noi normative în construcții care parțial au înlocuit vechile SNiP-uri și GOST-uri sovietice (NCM G.03.01:2017 pentru Stații de capacitate mică de epurare a apelor uzate comunale; NCM G.03.02:2015 pentru Rețele și instalații exterioare de canalizare; Regulamentul privind principiile de bază în proiectarea și construcția sistemelor exterioare de alimentare cu apă a localităților mici cu un consum sub 200 m^3/zi). Cu toate acestea, actualele reglementări și normative nu abordează și nu oferă soluții pentru unele probleme specifice cu care se confruntă localitățile rurale, cum ar fi spre exemplu statutul și cerințele pentru fosele septice sau			• Îmbunătățirea procesului decizional și examinarea detaliată a solicitărilor autorităților publice centrale și a asociațiilor de profil în procesul de elaborare a Planurilor tematice anuale pentru elaborarea normativelor. • Elaborarea normativului/act normativ privind construcția, întreținerea foselor septice (sau în cadrul unui document normativ separat pentru sisteme de evacuare a apelor uzate (de canalizare) de mici dimensiuni din localitățile

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
uzate deversate, etc.) pentru prestarea serviciului	stațiile de epurare de dimensiuni mici. În condițiile austerității financiare și a costurilor ridicate pentru sistemele clasice centralizate de canalizare și epurare a apelor uzate, precum și datorită condițiilor specifice care nu permit funcționarea la parametri optimi a unor astfel de sisteme în majoritatea localităților rurale (densitate mică a utilizatorilor per km de rețea, volum mic de ape uzate deversate, proprietăți topografice, distanțe mari de pompat, etc.), reglementarea și încurajarea utilizării foselor septice ar reprezenta o soluție temporară/tranzitorie net superioară situației actuale în care apele uzate sunt infiltrate direct în sol. Totodată, deși autoritatea publică centrală de profil elaborează anual Planul tematic de elaborare a documentelor normative în construcții, realizarea acestor sarcini este imposibilă luând în considerație următoarele aspecte: a. Legea nr. 181/2014 finanțelor publice și responsabilității bugetar fiscale, prin art. 66 „Gestionarea angajamentelor", interzicea până la data de 29.12.2022, când au fost aprobate un șir de modificări, semnarea contractelor multianuale pentru procurarea de bunuri și servicii de către autoritățile/instituțiile bugetare. Prin urmare, în perioada ultimilor 3-4 ani, din cauza existenței acestei norme legale, APC de profil era în imposibilitate demarării procedurilor de concurs pentru selectarea companiilor care vor elabora documente normative în construcții, deoarece era interzisă semnarea contractelor multianuale în acest sens, ori elaborarea unui asemenea document durează minim 18 luni, în dependență de complexitatea acestuia; b. Membrii Comitetelor tehnice de profil, constituite în cadrul APC, nu sunt salariați și desfășoară o muncă voluntară, fapt pentru care procesul de convocare a ședințelor și examinare a documentelor puse în discuții, este unul de durată. În cadrul proiectului „Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova", implementat cu suportul financiar al Băncii Mondiale, pentru			rurale[19]). ● Elaborarea Instrucțiuni privind dezinfectarea apei potabile și a apelor uzate tratate, spălarea și dezinfectarea rezervoarelor de apă și a conductelor de apă – acest document va servi drept cadru de reglementare pentru procesul de dezinfecție a apei potabile, a apelor uzate și a depozitului de nămol, spălarea și dezinfectarea rezervoarelor de apă, instalațiilor și conductelor. ● Elaborarea unui mecanism de remunerare a membrilor Comitetelor tehnice, fapt care va motiva și responsabiliza activitatea acestora și va crește eficiența participării membrilor și calității documentelor elaborate; ● Elaborarea și aprobarea modificărilor la HG nr. 950/2013 pentru aprobarea Regulamentului privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare și/sau în emisare pentru localitățile urbane astfel încât construcția și exploatarea sistemelor individuale de colectare/epurare a apelor uzate să fie posibilă, cu respectarea anumitor condiții și reguli prevăzute în legislație; ● Elaborarea și aprobarea proiectului HG privind aprobarea criteriilor de autorizare, construcție, înregistrare, control, exploatare și întreținere a sistemelor individuale de colectare și epurare a apelor uzate corespunzătoare.

[19] În cadrul proiectului EUWI + a fost elaborată o notă conceptuală privind elaborarea unui document normativ separat pentru sisteme de evacuare a apelor uzate (de canalizare) la scara mica din Republica Moldova.

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
	soluționarea aspectelor ce țin de construcția/instalare foselor septice, au fost deja planificate și inițiate următoarele acțiuni: a. Elaborarea unui studiu de piață pentru examinarea tipurilor de fose septice disponibile pe piață, costurile de construcție sau instalare a foselor septice prefabricate, indicatorii de performanță în comparație cu prevederile HG nr. 950/2013 pentru aprobarea Regulamentului privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare și/sau în emisare pentru localitățile urbane; b. Elaborarea proiectului HG privind aprobarea criteriilor de autorizare, construcție, înregistrare, control, exploatare și întreținere a sistemelor individuale de colectare și epurare a apelor uzate corespunzătoare; c. Inițierea procesului de modificare a HG nr. 950/2013 pentru aprobarea Regulamentului privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare și/sau în emisare pentru localitățile urbane, întrucât acesta interzice orice formă de deversare a apelor uzate în sol, chiar dacă au trecut treapta primară de epurare, fapt care interzice de principiu construcția și operarea foselor septice pentru gospodăriile individuale; d. A fost elaborat regulamentul privind desfășurarea unui apel de propuneri de proiecte pentru selectarea unei localități în care va fi implementat un proiect pilot privind construcția/instalarea foselor septice.			
	Privitor la standardele de calitate a apei, în Legea 182/2019 privind calitatea apei potabile nu există diferențiere între APL I și la APL II, ceea ce poate crea confuzii referitor la titularul de competență sau obligație de a acționa (a se vedea, de exemplu, articolul 8, alin. 1; articolul 9, alin. 4; articolul 10, alin. 7; articolul 13, alin. 1). Nu sunt careva schimbări comparativ cu situația descrisă în prima și a doua ediție a Barometrului.			• Prevederile prezentului act normativ necesită să fie ajustate pentru a delimita clar rolul APL I și cel al APL II.
Indicatorii de performanță	Indicatorii-cadru de performanță pentru prestarea serviciului de AAC au fost aprobați la nivel național de către ANRE. La etapa actuală probleme și			• Consolidarea capacităților APL de aprobare, monitorizare și îndeplinire de către operatori a

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
pentru prestarea serviciului de AAC	lacune majore privind indicatorii-cadru în cauză nu au fost identificate, cu excepția faptului că aceștia sunt raportați pe suport de hârtie doar de către operatorii licențiați, iar operatorii mici/rurali nu sunt obligați să prezinte asemenea rapoarte, fapt care creează incertitudini privitor la calitatea serviciilor prestate populației. Totuși examinarea comparativă a listei de indicatori de performanță incluși în regulamentul-cadru al serviciului de AAC aprobat de ANRSC[20] ar putea fi utilă pentru preluarea unor indicatori legați de performanța economico-financiară, investițională, pierderile de apă, etc. De asemenea ar fi utilă diferențierea unei categorii separate de indicatori de performanță garantați. Nu în ultimul rând, ar fi oportună pe viitor utilizarea indicatorilor de performanță ca criteriu la stabilirea gradului de rentabilitate a operatorului, pentru cei care performează mai bine – o rată mai mare de rentabilitate (profit), pentru cei care au indicatori de performanță mai mici – și rata de rentabilitate ar putea fi mai mic. Or la moment, rata de rentabilitate se stabilește în mărime de 5% din cheltuielile operatorului aferente furnizării/prestării serviciului respectiv determinate conform Metodologiei de calcul a tarifelor, ceea ce nu încurajează nici performanța în prestarea serviciului nici reducerea cheltuielilor (or cheltuieli mai mici = cu profit mai mic). Cum a fost menționat mai sus, în cadrul proiectului „Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova", în baza unui acord ce urmează a fi semnat cu ANRE, este planificată elaborarea unui Sistem Informațional de Management, în baza indicatorilor de performanță aprobați prin Hotărârea nr. 356 din 27.09.2019 a ANRE cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la indicatorii de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare // Monitorul Oficial nr. 352-359 din 29.11.2019. Scopul acestui SIM va fi de a simplifica procedura de depunere a rapoartelor privind realizarea indicatorilor de performanță nu doar pentru operatorii licențiați, dar și prin înregistrarea în SIM și a operatorilor mici/rurali, inclusiv cu obligativitatea depunerii rapoartelor privind realizarea indicatorilor de performanță.			indicatorilor de performanță incluși în contractele de delegare a gestiunii serviciului. ● Examinarea practicii comparative și revizuirea Hotărârii nr. 356 din 27.09.2019 a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la indicatorii de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare // Monitorul Oficial nr. 352-359 din 29.11.2019 pentru completarea listei de indicatori de performanță. De asemenea examinarea oportunității de a utiliza indicatorii de performanță în stabilirea ratei de profitabilitate sau introducerea unui alt mecanism similar de motivare a performanței în prestarea serviciilor de AAC. ● Elaborarea și menținerea unui Sistem Informațional de Management, în care toți operatorii, indiferent de dimensiunea acestora vor fi obligați să se înregistreze și să introducă anual rapoarte / informații privitor la realizarea indicatorilor de performanță în conformitate cu prevederile Hotărârii nr. 356 din 27.09.2019 a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la indicatorii de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare // Monitorul Oficial nr. 352-359 din 29.11.2019.

[20] https://www.anrsc.ro/wp-content/uploads/2021/12/Ordinul-Presedintelui-ANRSC-nr.-88-din-2007-pentru-aprobarea-Regulamentului-cadru-al-serviciului-de-alimentare-cu-apa-si-de-canalizare.docx

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
Normative ce reglementează activitatea operațională a operatorilor	Un șir de normative sunt necesare și trebuie să fie elaborate pentru a aduce claritate și pentru eficientizarea activității operatorilor ce prestează servicii publice comunale sunt planificate dar până în prezent MIDR nu a dat curs acestor inițiative, iar în cadrul unui proiect implementat de către Ministerul Mediului și finanțat de către SDC și ADA, în rezultantul anunțului lansat de în procesul de achiziții pentru contractarea unei companii care să elaboreze documentele normative vizate, nu au fost înaintate careva oferte.			• Elaborarea și aprobarea unui șir de norme suplimentare (a se vedea Anexa 3). Pentru aceasta este necesară identificarea resurselor financiare necesare, verificarea actualității și eventuala completare a caietului de sarcini, a specificațiilor și anunțului pentru a relansa procedura de achiziții.

Dimensiunea 3. Finanțare și tarife

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
Metodologia de calcul și aprobare a tarifelor pentru serviciile de AAC	Unele raționamente, discuții și propuneri incluse la secțiunile dedicate reglementării și licențierii activității operatorilor din domeniul AAC sunt relevante și aplicabile și pentru această secțiune și nu vor fi repetate. Reamintim doleanțele unor primari și operatori de AAC din zonele rurale care menționau în edițiile anterioare drept problemă lipsa posibilității de a solicita un aviz de la ANRE privind calculul tarifelor sau chiar de a delega această competență în totalitate regulatorului național. Totuși aceste probleme vor fi soluționate automat dacă propunerile făcute mai sus privind eliminarea din lege a diferențierii operatorilor în dependență de zonele urbane/rurale vor fi acceptate/implementate. În această ediție, discuțiile cu reprezentanții APL și a operatorilor au scos în evidență unele probleme globale și sistemice privind reglementarea tarifelor pentru serviciile de AAC. Așa cum este constatat și în recentul raport de audit al Curții de Conturi privind implementarea Strategiei naționale de AAC, starea economico-financiară a multor operatori de servicii AAC, inclusiv din rândul celor 44 de licențiați și reglementați de ANRE, este îngrijorătoare, unii fiind în proces de faliment. Unii interlocutori au menționat despre problemele majore pe care le întâmpină după contractarea unor credite de la instituții financiare internaționale pe care nu le pot rambursa pentru că nu reușesc includerea redevenței în tarif, care ar trebui să constituie sursa pentru stabilirea fondului de dezvoltare și deservirea creditelor angajate. Fondatorii (APL) operatorilor sunt nevoiți să acorde suport sub forma de subvenții/ajutor de stat pentru evitarea falimentării operatorilor. O altă problemă majoră care a fost menționată în discuțiile cu APL/operatori este abordarea față de volumul de apă care nu generează venituri (consumul tehnologic și pierdere). Se pare că actuala metodologie nu ține pe deplin cont de starea tehnică a infrastructurii și lipsa cronică de investiții. În acest sens, este relevantă abordarea problematicii respective în legislația și practica din Romania. Astfel, conform art. 36, alin. (6) din legea privind serviciile de AAC din Romania, *la fundamentarea prețurilor și tarifelor, operatorii pot să solicite o cotă corespunzătoare pierderilor* ***justificate de starea tehnică a sistemelor de alimentare cu***			• Analiza globală, sistemică a abordării modului de reglementare a tarifelor, de susținere a APL și operatorilor în realizarea funcțiilor proprii, inclusiv la nivel de politici elaborate și implementate de autoritatea publică centrală responsabilă de domeniu, nu doar la nivelul ANRE (care implementează cadrul normativ în vigoare). • Analiza de impact a legii nr. 303/2013, sub control parlamentar, inclusiv a modificărilor din 2018, pentru a înțelege mai bine natura problemelor legate de redevență, fondul de dezvoltare și a cauzelor care fac aceste prevederi nefuncționale. • Acordarea APL/operatorilor suportului necesar pentru a putea include redevența în structura tarifului (unii reprezentanți ai APL/operatori au menționați dificultăți în realizarea condiționalităților necesare pentru includerea redevenței în contractul de delegare a gestiunii și respectiv în calculul tarifelor – anumite aspecte legate de delimitare, evaluare, bilanț, etc.) • Revizuirea metodologiei de determinare a pierderilor și a consumurilor tehnologice în scopul de determinare a tarifelor pentru a fi mai flexibilă și deschisă considerării stării tehnice a sistemelor de infrastructură utilizate. Examinarea experienței altor țări în acest domeniu, inclusiv a României.

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
	apă și de canalizare.[21] Respectiv și în legea privind serviciile comunitare de utilitate publică, și în metodologia de calcul a tarifelor din România se regăsește această idee: pierderi justificate de starea tehnică a sistemelor de alimentare cu apă și canalizare. În timp ce recunoaștem pe deplin nevoia de a contracara gestiunea proastă din partea operatorilor, cum ar fi lipsa de reacție și remedierea foarte tardivă a unor avarii (în acest sens fiind justificată neincluderea lor în tarif dacă pierderile sunt datorate în mod evident managementului defectuos), totuși considerăm că este necesară o abordare un pic mai flexibilă și luarea în considerare a stării deplorabile a infrastructurii tehnice în majoritatea localităților din țară și a unor pierderi care nu sunt ușor de depistat și remediat (furturi, infiltrații lente în sol în cazul unor rețele istorice, rău-platnici, etc). Menționăm faptul că la începutul anului 2023, ANRE a anunțat începerea procedurii de modificare a Regulamentului cu privire la stabilirea și aprobarea, în scop de determinare a tarifelor, a consumului tehnologic și a pierderilor de apă în sistemele publice de alimentare cu apă (aprobat prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRE nr. 180/2016 din 10.06.2016) și a invitat părțile interesate să expedieze propuneri. Un aspect foarte important care necesită o abordare serioasă este componenta de tarif pentru acumularea resurselor necesare investițiilor capitale. Abordarea actuală este includerea acesteia prin costurile de amortizare/redevență a infrastructurii existente/construite, cu respectarea unui șir lung de condiționalități (includerea în planurile de investiții avizate de ANRE, să nu fie din donații/proiecte, etc.) Doar că această abordare constituie un cerc vicios, or în lipsa unei infrastructuri care poate fi amortizată/calculată redevența nu pot fi acumulate resurse substanțiale în fondul de dezvoltare pentru realizarea acestor investiții. Or proiectele de investiții nu pot fi la infinit realizate doar din proiecte cu finanțare externă			• Examinarea oportunității includerii cotei de dezvoltare în structura tarifelor (necesită reflectare în legea nr. 303/2013, prin urmare poate fi abordat în procesul de pregătire a proiectului de modificare a legii). • Examinarea oportunității includerii fondului de solidaritate socială în structura tarifului (la fel ca punctul anterior – în contextul modificării legii din domeniu).

[21] LEGE 241 22/06/2006 - Portal Legislativ (just.ro). Articolul 36, alin. (6) sună în felul următor: „La fundamentarea prețurilor și tarifelor, operatorii pot să solicite o cotă corespunzătoare pierderilor justificate de starea tehnică a sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare. Nivelul acestei cote se aprobă de către autoritatea deliberativă a unității administrativ-teritoriale sau, după caz, de către adunarea generală a asociației de dezvoltare intercomunitară **pe baza bilanțului apei.** În cazul sistemelor noi de alimentare cu apă, nivelul pierderilor de apă se stabilește de către unitățile administrative-teritoriale sau, după caz, asociațiile de dezvoltare intercomunitară, pe baza datelor de proiect și normativelor tehnice în vigoare. În recenta modificare a metodologiei de calcul a tarifelor de către ANRSC este detaliată procedura și cerințele pentru includerea pierderilor de apă justificate de starea tehnică a rețelelor - https://www.anrsc.ro/wp-content/uploads/2022/05/Ordinul-presedintelui-ANRSC-nr.-323-din-2022.docx (vedeți art. 7 în noua redacție).

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
	și de la bugetul de stat/local (așa cum o arată și experiența din Romania, partajată de reprezentanții ANRSC și experții prezenți la întrunirea din 21 Martie 2023 menționată mai sus). O parte din aceste fonduri trebuie să provină din tarife (atâta cât rata de suportabilitate a populației o permite). Astfel, este imperioasă revenirea la discuțiile și propunerile de a include în compoziția tarifului așa cum este și în Romania. Trebuie de prevăzut posibilitatea de a acumula aceste resurse, care în mod obligatoriu vor putea fi utilizate doar pentru dezvoltarea infrastructurii, înlocuiri, etc, prin intermediul fondului de dezvoltare. Desigur că vor fi necesare anumite condiționalități, criterii și proceduri specifice (de exemplu ultimele modificări aprobate de ANRSC nu permit introducerea cotei de dezvoltare de către operatorii regionali și operatorii economici care exploatează sisteme de AAC private). Ultima ideea care ar putea fi examinată în contextul unor posibile viitoare revizuiri a legislației din domeniu și a regulamentului de calcul a tarifelor la serviciile de AAC. În Romania, spre exemplu, APL implicate sau, după caz, ADI adoptă măsuri de protecție socială pentru categoriile defavorizate de utilizatori, pentru a asigura suportabilitatea tuturor utilizatorilor casnici, inclusiv prin aprobarea și includerea în structura prețului/tarifului a fondului de solidaritate, la nivelul de maximum 1% din valoarea cheltuielilor de exploatare, dacă rata de suportabilitate pentru gospodăria medie de pe întreaga arie de operare este cuprinsă între 2,5 și 3 % inclusiv, și obligatoriu de 1%, dacă se depășește 3% [...]. Sumele încasate de către operatori, corespunzătoare fondului de solidaritate, se constituie într - un cont distinct și se utilizează exclusiv pentru scopul în care a fost creat, respectiv la acordarea ajutoarelor lunare către populația beneficiară, cu avizul unității administrativ - teritoriale implicate/asociației de dezvoltare intercomunitară, după caz.[22] Ținând cont de austeritatea bugetelor locale și de necesitatea de a proteja unele pături vulnerabile ale populației, ar fi utilă			

[22] Pentru mai multe detalii a se vedea prevederile art. 7 din Metodologiei de stabilire, ajustare sau modificare a prețurilor/tarifelor pentru serviciile publice de alimentare cu apă şi de canalizare din Romania în cea mai recentă redacție.

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
	examinarea oportunității prevederii posibilității de introducere a unui fond de solidaritate și reflectarea acestuia în structura tarifului. O experiență interesantă care merită să fie utilizată este și recenta reformă realizată în Romania care trece de la reglementarea tarifelor pe baza contabilității costurilor acceptabile și a volumelor produse, la o reglementare economică a tarifelor – a se vedea Metodologiei de ajustare tarifară a prețurilor/tarifelor pentru serviciile publice de alimentare cu apă și de canalizare, pe baza strategiei de tarifare aferentă planului de afaceri.[23]			
	Unii reprezentanți ai APL au menționat faptul că actuala metodologie de calcul a tarifelor pentru serviciile de AAC nu este adaptată pentru operatorii mici de AAC din zonele rurale. O analiză mai profundă a problemei relevă faptul că lipsa personalului calificat este de fapt una din cauzele principale pentru dificultatea în aplicarea metodologiei, și nu faptul că activitatea operatorilor care activează la nivel de sat/comună nu poate fi încadrată în actuala metodologie de calcul. Problema este agravată și de faptul că operatorii care activează în sate/comune nu fac parte din asociațiile de ramură (AMAC) și nu beneficiază de suport și instruiri în aceeași măsură ca și operatorii mari. Totuși, pentru asigurarea suportului necesar APL și operatorilor din sate/comune, în cadrul CALM a fost creat un serviciu pentru susținerea acestor operatori (SOMAS)[24], prin urmare această opțiune ar trebuie să fie utilizată mai efectiv de către micii operatori, inclusiv în ceea ce privește creșterea capacităților (instruiri) sau concret atunci când au nevoie de suport în privința calculării tarifelor. Un aspect care ar putea impulsiona regionalizarea serviciilor, ar fi crearea unor mecanisme care ar motiva autoritățile publice locale să se asocieze în prestarea serviciilor, inclusiv introducerea unor condiții (acordarea de prioritate proiectelor de regionalizare) de finanțare în acest sens.			• Instruirea personalului relevant din cadrul operatorilor și a APL din sate/comune; • Adresarea la asociații și servicii specializate de suport (de exemplu AMAC sau SOMAS); • Elaborarea unor note metodologice (ghiduri) privind aplicarea metodologiei de calcul; • Contractarea serviciilor de consultanță (elaborarea unei liste de experți cu date de contact ar fi benefică); • Dezvoltarea unor mecanisme stimulatorii sau coercitive pentru autoritățile locale și operatori (de exemplu obligativitatea licențierii și a reglementării tarifelor pentru toți operatorii/UAT), în vederea inițierii/avansării proceselor de regionalizare a operatorilor de servicii publice de alimentare cu apă și canalizare.
Impozitarea operatorilor de	Serviciile comunale, inclusiv AAC, prestate populației sunt scutite de TVA (articolul 103, alin. 16 din Codul fiscal al RM). În același timp, întreprinderile			• Examinarea oportunității aplicării scutirii TVA pentru operatorii de ACC sau cel puțin

[23] https://www.anrsc.ro/wp-content/uploads/2022/04/Ordinul-Presedintelui-ANRSC-nr.-230-din-30.03.2022-1.docx
[24] Serviciului CALM de Suport al Operatorilor Mici de Apă și Sanitație

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
AAC, a plăților și tarifelor colectate	municipale/operatorii sunt plătitori de TVA (20%) pentru bunurile și serviciile achiziționate (materie primă, dezinfectanți, echipamente, etc). La finele anului 2022, au fost operate modificări la Codul fiscal[25], serviciile de alimentare cu apă și de canalizare pentru bunurile cu destinație locativă au fost trecute de la articolul 103 (scutirea de TVA fără drept de deducere) la articolul 104 (scutirea de TVA cu drept de deducere).			reducerea cotei TVA pentru bunurile și serviciile achiziționate (de ex. de la 20% la 8%.)
Finanțarea investițiilor în infrastructura de AAC	În prima ediție a Barometrului era notat faptul că nu există un mecanism (fond) constituit la nivel național pentru a acoperi/ajuta la acoperirea contribuțiilor APL în cadrul proiectelor majore de investiții. Între timp a fost creat Fondul Național de Dezvoltare Regională și Locală, care printre altele oferă posibilitatea acoperirii costurilor de cofinanțare a APL în proiecte cu finanțare externă, în prezent fiind deja implementate 13 asemenea proiecte din sursele FNDRL, selectate în cadrul primului apel de propuneri de proiecte în cadrul programului „Satul european".			• Creșterea capacităților APL de gestiune a proiectelor (inclusiv de scriere a propunerilor de proiecte).
Amortizarea activelor	Legea 303/2013 stipulează la articolul 13[1], alin. (11) că valoarea redevenței nu trebuie să fie mai mică decât amortizarea bunurilor concesionate aferente serviciului de AAC. Prevederea în cauză a fost introdusă prin 2019 prin Legea Nr. 322 din 30.11.2018 pentru modificarea Legii nr. 303/2013, scopul acesteia fiind asigurarea sustenabilității financiare a operatorilor de servicii AAC, inclusiv pentru acumularea resurselor financiare necesare pentru rambursarea împrumuturilor și pentru realizarea investițiilor în infrastructură. Deși în general prevederea în cauză este una necesară pentru o bună funcționare a serviciilor de AAC, trebuie totuși de avut în vedere impactul pe care o astfel de prevedere o poate avea asupra accesibilității tarifului și la necesitate de intervenit cu mecanismele necesare pentru asigurarea accesului la serviciu a celor vulnerabili. În plus, conform informațiilor prezentate de către reprezentanții operatorilor de AAC, odată cu introducerea prevederii în articolul 13[1] prin			• Evaluarea impactului pe care îl are stabilirea unei redevențe care să acopere în totalitate amortizarea bunurilor concesionate asupra accesibilității tarifelor și, după caz, întreprinderea acțiunilor necesare pentru asigurarea accesului pentru cei vulnerabili. • Identificarea și implementarea unui mecanism de accelerare a procesului de semnare a contractelor de delegarea a gestiunii serviciilor de AAC și includerea redevenței în aceste contracte. • Abordarea acestei probleme de către grupul de lucru creat pentru modificarea legii 303 pentru

[25] https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134829&lang=ro

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
	legea 322 din 2018 a apărut o situație foarte dificilă când calcularea uzurii (și includerea acesteia în tarif) nu mai este posibilă pentru că ar trebui să fie prevăzută și achitată redevența, care ar trebui să servească acest scop (acoperirea costurilor amortizării). Dar pe de altă parte, din toți cei 44 de titulari de licență, doar patru au stabilită valoarea redevenței în contactul de delegare a gestiunii, în timp ce restul fie au contracte de delegare a gestiunii dar nu au inclusă redevența, fie în genere nici contracte de delegare a gestiunii nu au încheiate. Această situație este la moment un cerc vicios care conform reprezentanților operatorilor de servicii AAC va conduce la degradarea infrastructurii și reducerea capacităților operatorilor. Unele detalii privind problemele și sugestiile legate de redevență și fondul de dezvoltare au fost menționate în secțiunile anterioare. Unii reprezentanți ai APL intervievați au justificat faptul că nu au stabilit o redevență în contractul de delegare a gestiunii serviciului încheiat cu operatorul prin faptul că conform 246/2017 au decis la repartizarea profitului net al întreprinderii municipale defalcarea unei părți din acesta în bugetul local. Totuși de menționat că conform articolului 36[1], alin. (5) al legii 303, acestea reprezintă două surse diferite ale fondului de dezvoltare, în timp ce defalcarea în bugetul local al APL în temeiul legii 246/2017 permite cheltuirea acestor bani și pentru alte domenii, nu au o destinație specială la fel ca și fondul de dezvoltare.			identificarea unor posibile soluții legislative (de exemplu în cazul în care nu este prevăzută redevența, activarea unui mecanism de rezervă pentru rezolvarea blocajului).

Dimensiunea 4. Managementul proprietății

Dimensiuni	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesar/recomandate
Înregistrarea obiectivelor (bunurilor) ce aparțin sistemelor de AAC	În 2014 Guvernul RM a adoptat Concepția sistemului informațional automatizat „Registrul obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară" (ROITE)[26], iar în 2017 Parlamentul a adoptat legea cu privire la Registrul obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară[27]. Actualmente, Agenția Servicii Publice (ASP) este în proces de selectare a dezvoltatorului pentru elaborarea platformei (sistemului informațional) necesare pentru operaționalizarea registrului. Prin urmare, la moment obiectivele de infrastructură tehnico-edilitară nu sunt supuse înregistrării (dreptului de proprietate și a altor drepturi reale). În afară de înregistrarea dreptului de proprietate, o problemă majoră legată de neînregistrarea obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară este și neînregistrarea și lipsa informației despre zonele de protecție a acestor obiective și a interdicțiilor/grevărilor pe care acestea le presupun. Conform concepției ROITE, proprietarii terenurilor nu cunosc despre grevările impuse de legislație în zona de protecție ale acestor obiecte, din care cauză apar conflicte între proprietarii terenurilor și proprietarii obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară. De menționat că anterior, din lipsa unei claritățI în domeniu, unele bunuri/obiective de infrastructură tehnico-edilitară au fost înregistrate în registrul bunurilor imobile, dar această practică este una incorectă și a fost stopată, pentru că aceste obiective nu reprezintă bunuri imobile. În perioada supusă analizei în prezenta ediție a barometrului au fost inițiate sau chiar adoptate o serie de modificări la unele acte normative (cum ar legea nr. 290/2022 prin care au fost modificate/ajustate Legile nr. 28/2016, nr. 163/2010, sau proiectul de legea modificare a unor legi relevante, printre care legea cu privire deșeuri, alimentare cu apă și canalizare, etc.). Scopul acestor modificări este crearea cadrului normativ necesar pentru asigurarea funcționării ROITE și supunerii înregistrării OITE.			• Implementarea activităților necesare pentru operaționalizarea registrului obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară (selectarea dezvoltatorului, testarea, lansarea); • Campanie de informare pentru APL odată cu lansarea registrului;

[26] Hotărârea de Guvern nr. 133 din 24.02.2014 // Monitorul Oficial nr. 53-59 din 07.03.2014
[27] Legea nr. 150 din 14.07.2017 // Monitorul Oficial nr. 277-278 din 04.08.2017

Dimensiuni	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesar/recomandate
	Nu există un mecanism clar la nivel normativ pentru delimitarea bunurilor parte infrastructurii tehnico-edilitare ce fac parte din sistemele de AAC (OITE). Conform ASP, această operațiune este una premergătoare înregistrării acestor obiective în Registru și presupune elaborarea și agrearea unor liste de inventariere de către autoritățile publice vizate (APL de diferit nivel, APC), eventual însoțite de transmiterea în proprietate (HG 901/2015) . În 2022 a fost elaborat proiectul HG cu privire la modificarea și completarea HG nr. 63/2019 (Regulamentul privind modul de delimitare a bunurilor imobile proprietate publică) și nr.80/2019 (Programul de stat pentru delimitarea bunurilor imobile, inclusiv a terenurilor proprietate publică, pentru anii 2019–2023), care au drept scop reglementarea procedurii de delimitare a OITE, proprietate publică prevăzută de Legea nr. 29/2018 privind delimitarea proprietății publice.			● Suport (metodic, instruiri, informațional) în elaborarea listelor de inventariere a obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară de către autoritățile vizate. ● Definitivarea și aprobarea modificărilor la actelor normative (HG nr. 63/2019 și nr.80/2019) pentru precizarea procedurilor specifice de delimitare a OITE.
	Nu există un mecanism clar și efectiv de transmitere în proprietatea APL a bunurilor și infrastructurii obținute din granturi / proiecte implementate de asociații, ONG-uri și alte autorități (nu direct de către APL-uri) sau construite de persoane fizice/juridice pe terenurile proprietate publica (a se vedea art. 19, alin. (4) a legii 303/2013). O situație specifică care demonstrează lacuna depistată este faptul că în suburbiile municipalităților există întovărășii pomicole unde pe terenuri publice au fost construite sistemele de infrastructură și APL nu au preluat aceste sisteme în administrarea/proprietatea sa. Operatorii din municipalități extind numărul de beneficiari de servicii, fără a stabili mecanismul de transmitere/preluare a sistemelor de infrastructură. Mai mult ca atât, situația este și mai neclară odată cu declararea neconstituționalității prevederii "*gratuit la balanță*" de la art. 19, alin. (4) a legii 303/2013. Prin urmare, este necesară fie ajustarea prevederilor HG 901/2015, cu identificarea procedurii corecte de transmitere a costurilor investiționale către APL, fie este necesară elaborarea unui act normativ separat care să			● Este necesară elaborarea mecanismului simplificat de transmitere a sistemelor de infrastructură, eventual prin completarea HG 901/2015 și a altor acte normative relevante. ● Elaborarea unor ghiduri și note metodologice ar fi de asemenea utile.

Dimensiuni	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesar/recomandate
	reglementeze o procedură simplificată, astfel cum a fost făcut în cazul proiectelor implementate din sursele Fondului Național pentru Dezvoltare Regională sau ale partenerilor externi, dar implementate prin mecanismul specific dezvoltării regionale (HG 1235/2016).			
	Articolul 4, alin. (2) din legea 1402 prevede că „sistemele publice de gospodărie comunală, inclusiv terenurile aferente, fiind de folosință, interes sau utilitate publică, aparțin, prin natura lor sau potrivit legii, domeniului public al unităților administrativ-teritoriale." În același timp, art. 2 al legii definește noțiunea de sisteme publice de gospodărie comunală ca ansamblu de construcții, instalații tehnologice, echipamente funcționale și dotări specifice, prin intermediul cărora se asigură administrarea, întreținerea în condiții de bună funcționare și eficiența tuturor componentelor domeniului locativ-comunal. Deși scopul acestor prevederi este unul nobil de a proteja aceste bunuri (bunurile domeniului public fiind inalienabile, insesizabile și imprescriptibile), în practică aceste prevederi creează unele dificultăți. În special la realizarea unor proiecte cu finanțare externă este necesară transmiterea în proprietatea APL chiar și a unor echipamente mai „neînsemnate", nefiind posibilă transmiterea acestora direct în proprietatea operatorului. În cazul operatorilor intercomunitari/regionali aceasta este o limitare serioasă, or unele echipamente trebuie să fie împărțite pe cote părți între mai multe APL. Pe de altă parte, mulți operatori dețin în proprietate echipamente procurate de ei ca urmare a activității.			• În contextul revizuirii legii 1402, analiza situației și clarificarea care obiective de infrastructură technico-edilitară și care părți ale sistemului public de gospodărie comunală sunt atribuite domeniului public – toate sau doar cele mai esențiale (cum ar fi stațiile de epurare, rețele, echipamente majore, etc.)
Evaluarea bunurilor din cadrul sistemelor de AAC	Nu există o metodologie pentru evaluarea obiectelor ce aparțin sistemului de AAC (obiecte de infrastructură tehnico-edilitară). Aceasta este o necesitate urgentă, întrucât în lipsa unor documente contabile primare și a altor documente necesare, este dificilă evaluarea și înregistrarea dreptului de proprietate, mai ales în contextul în care se propune un larg proces de regionalizare, ceea ce ar însemna delegarea dreptului de gestionare a serviciului și a infrastructurii aferente acestuia. De asemenea această operațiune este importantă și în contextul transmiterii bunurilor în gestiunea operatorilor și a stabilirii redevenței.			• Elaborarea unei metodologii pentru evaluarea bunurilor (OITE) ce aparțin sistemului de AAC; • Oferirea suportului metodologic pentru APL și operatorii de AAC pentru realizarea procesului de evaluare a bunurilor.

Dimensiuni	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesar/recomandate
Instrumente pentru păstrarea și evidența seturilor de date referitoare la obiectele ce aparțin sistemelor de AAC	Legea privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului[28] prevede la articolele 62-65 crearea și ținerea cadastrului funcțional urban, iar ulterior Guvernul a aprobat Regulamentul privind întocmirea și ținerea cadastrului funcțional urban (HG 1300/2001). Anume acest cadastru funcțional urban ar fi trebuit să devină acea bază informațională pentru păstrarea datelor referitoare la obiectele tehnico-edilitare (de exemplu poziționare, diametre, materiale, stare, capacități, inventariere, etc. – a se vedea pct. 3.4 și 3.5 din regulamentul sus-menționat). Din varii motive, cadastrul funcțional urban nu a fost creat și nu reprezintă un sistem funcțional. Legea prevede că APL asigură, din mijloacele bugetelor locale, întocmirea și ținerea cadastrului funcțional urban pentru teritoriile administrate de ele. Conform regulamentului însă, responsabili pentru crearea cadastrului funcțional urban sânt: la nivel național - autoritatea publică centrală în domeniul urbanismului și amenajării teritoriului, la nivel regional și local - autoritățile publice locale (organele locale de arhitectură și urbanism). Principalele cauze care ar explica faptul neinstituirii cadastrului funcțional urban pot fi menționate lipsa resurselor financiare și a personalului calificat în APL, lipsa unei ghidări și inițiative din partea organelor centrale de specialitate, etc. Totuși, cu suportul diferitor proiecte au fost pilotate unele platforme/instrumente care cuprind anumite seturi de date (de exemplu gislocal.md elaborat de ARFC cu suportul proiectului Comunitatea Mea implementat de IREX cu finanțarea USAID), dar acestea de departe nu includ toate seturile de date prevăzute de HG 1300/2001.			● Elaborarea unui studiu pentru determinarea situației în domeniul cadastrului funcțional urban, confirmarea necesității instrumentului în lumina altor instrumente/platforme existente, determinarea instituțiilor centrale responsabile, eventual elaborarea unui program național/foi de parcurs pentru crearea sistemului.
	Cadrul legal și de reglementare nu definește condițiile și parametrii pentru ca seturile de date să fie prezentate în formă digitală. De asemenea lipsește un mecanism de responsabilizare și penalizare pentru neprezentarea sau prezentarea în format nepotrivit a seturilor de date referitoare la obiectele ce aparțin sistemelor de AAC, precum și pentru neîndeplinirea condițiilor de păstrare și arhivare a seturilor de date referitoare la obiectele ce aparțin sistemelor de AAC.			● Pregătirea unui proiect de lege pentru Includerea cerinței/obligației de a crea și menține un instrument digital pentru păstrarea seturilor de date referitoare la obiectele ce aparțin sistemelor de AAC precum și a cerinței de a prezenta seturile de date în formă digitală la darea în exploatare a noilor obiective.

[28] Legea nr. 835 din 17.05.1996 // Monitorul oficial nr. 1-2 din 02.01.1997

Dimensiuni	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesar/recomandate
Evidența obiectelor de infrastructură din cadrul sistemelor de AAC	Evidența obiectelor ce aparțin sistemelor de AAC trebuie să fie asigurată de către proprietarul bunurilor sau de către operatorul de servicii căruia i-a fost delegată gestiunea serviciului și a infrastructurii aferente.[29] Legea 1402/2002 prevede la articolul 5, alin. (1) faptul că sistemele publice de gospodărie comunală cu terenurile aferente se inventariază și evidența lor se ține în cadastrele imobiliar-edilitare, organizate la nivelul unităților administrativ-teritoriale conform legii, în vederea identificării, înregistrării și reprezentării pe hărți și planuri cadastrale, precum și în documentația de urbanism și amenajare a teritoriului. Careva probleme specifice privind cadrul normativ referitor la evidența bunurilor aferente serviciilor de gospodărie comunală nu au fost identificate, însă în practică nu toate APL îndeplinesc eficient această funcție. Pe de altă parte, atunci când APL încheie contractul de delegare a gestiunii serviciului cu operatorul, în mod obligatoriu este anexat inventarul bunurilor mobile și imobile, proprietate publică sau privată a unităților administrativ-teritoriale aferente serviciului furnizat/prestat. Există dificultăți în stabilirea redevenței, care își au rădăcinile inclusiv în evidența bunurilor respective. Probleme legate de stabilirea redevenței au un fost menționat în secțiunile anterioare. Evidența obiectelor de infrastructură din cadrul sistemelor publice de gospodărie comunală este legată și de subiectul cadastrului funcțional urban descris mai sus, dar poate avea loc și în alte forme, inclusiv în softuri specializate sau liste/tabele simple (Word, Excel, etc.).			● A se vedea recomandările de mai sus referitoare la cadastrul funcțional urban, în calitate de instrument pentru evidența obiectelor de infrastructură din cadrul sistemelor de gospodărie comunală (tehnico-edilitare) precum și recomandările privind provocările legate de stabilirea redevenței (includerea acesteia în tarif).

[29] Evidența contabilă a bunurilor (activelor) este o funcție economico-financiară și nu trebuie confundată cu înregistrarea dreptului de proprietate asupra acestor bunuri.

Dimensiunea 5. Cooperarea intercomunitară

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
Cadrul legal general privind cooperarea intercomunitară în general și în domeniul AAC	Nu există o lege specială privind cooperarea intercomunală, însă în luna februarie 2023 a fost adoptată o nouă lege privind ADI, aceasta fiind una din formele posibile de cooperare intercomunitară. În plus, există câteva prevederi specifice în Legea privind administrația publică locală și în Legea serviciilor publice de gospodărire comunală referitoare la cooperarea intercomunală. De asemenea, la nivelul administrației publice centrale nu există o instituție clar mandatată cu dezvoltarea politicilor și legislației în domeniul cooperării intercomunitare sub aspect general și transversal (fiecare minister abordează tangențial acest aspect din perspectiva domeniilor pe care le au în gestiune).			• Elaborarea și promovarea cadrului normativ secundar necesar pentru implementarea legii privind ADI, inclusiv statutul-cadru. • Oferirea suportului metodologic și informațional necesar pentru popularizarea legii ADI în rândul APL și susținerea unor ADI pilot pentru demonstrarea unor exemple de succes.
Formele juridice de instituționalizare a cooperării intercomunale	Schimbările care au avut loc odată cu adoptarea în codul civil modernizat au exclus forma juridică de uniune a persoanelor juridice care era folosită de unele unități administrativ-teritoriale în scopul constituirii asociațiilor de dezvoltare intercomunitară (de exemplu asociația pentru gestionarea deșeurilor în Regiunea de Dezvoltare Sud) sau a asociațiilor naționale (CALM). Totuși adoptarea legii ADI la începutul anului 2023 a soluționat în mare parte problema respectivă (în privința dezvoltării intercomunitare, nu și cât privește forma de organizare a asociațiilor naționale ale APL).			• A se vedea recomandările de mai sus. • Clarificarea formei organizatorico-juridice pentru asociațiile naționale ale APL.
	Aprobarea noii legi privind întreprinderile de stat și municipale și practicile ulterioare fac imposibilă înregistrarea întreprinderilor municipale cu mai mult de un fondator, iar aceasta a fost principala formă juridică/instituțională folosită de APL-uri în scopul inițierii cooperărilor intercomunale.			• Modificarea legii cu privire la întreprinderile de stat si municipale pentru a oferi posibilitatea mai multor APL-uri să fondeze în comun o întreprindere municipală (întreprindere municipală cu mai mulți fundatori) așa cum se practica până la adoptarea legii în baza regulamentului model cu privire la întreprinderile municipale.

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
Stimulente pentru cooperarea intercomunală	Cadrul normativ și sistemul financiar/fiscal în vigoare nu oferă careva stimulente pentru cooperarea intercomunitară. Totuși crearea Fondului de dezvoltare regională și locală este o evoluție pozitivă, pentru că atât pentru proiectele dezvoltare regională, cât și locală se oferă un anumit punctaj pentru proiectele intercomunitare.			• Examinarea oportunității de creare și a unor mecanisme de stimulare a proiectelor de cooperare intercomunitară, cum ar fi acordarea de prioritate în cadrul concursurilor de proiecte finanțate din fondurile naționale, posibile facilități fiscale, etc.
Mecanisme de asigurare a durabilității proiectelor de cooperare intercomunitară	Multe inițiative de cooperare intercomunitară, finanțate de donatori sau din fonduri naționale eșuează după o scurtă perioadă sau nu pot fi realizate (de exemplu consiliul local (instigat de primari, uneori) refuză participarea la proiecte de regionalizare a serviciului de AAC, chiar dacă livrează apă de o calitate nesatisfăcătoare sau cer desfacerea acordului de cooperare după o anumită perioadă de timp, etc).			• Identificarea unor măsuri de monitorizare a proiectelor de cooperare intercomunitară finanțate din fonduri naționale și de către partenerii de dezvoltare, responsabilizarea APL-urilor participante pentru a asigura durabilitatea proiectelor respective.

II. LACUNE, CONTRADICȚII ȘI CONSTRÂNGERI IDENTIFICATE ÎN CADRUL NORMATIV AFERENT SERVICIULUI DE MANAGEMENT AL DEȘEURILOR SOLIDE (MDS)

Dimensiunea 1. Cadrul legal și instituțional general

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
Cadrul normativ în domeniul MDS (privire de ansamblu)	Organizarea și prestarea serviciului de MDS nu este reglementată de o lege specială. Legea 209/2016 privind deșeurile este concentrată asupra măsurilor necesare pentru protecția mediului și a sănătății publice prin prevenirea sau reducerea efectelor adverse ale generării și managementului deșeurilor și prin reducerea efectelor generale ale utilizării resurselor și sporirea eficienței utilizării acestora, însă aceasta nu reglementează în detaliu organizarea, funcționarea, administrarea serviciului public de MDS. În anul 2022, Ministerului Mediului, prin intermediul Oficiului Național de Implementare a Proiectelor în Domeniul Mediului, în cadrul proiectului finanțat de către GIZ „Îmbunătățirea cadrului legal și instituțional pentru gestionarea unor fluxuri de deșeuri în Republica Moldova" a elaborat proiectul legii privitor la gestionarea serviciilor de management a deșeurilor solide, iar promovarea spre adoptare a proiectului de lege este planificată pentru anul 2023. Proiectul legii este în curs de definitivare și nu a fost deocamdată publicat și supus consultărilor publice.			● Este necesară fie modificarea/completarea Legii 1402/2002 care în calitate de lege-cadru reglementează principiile de bază pentru organizarea serviciilor comunale. ● este importantă promovarea spre aprobarea a noii legi care ar reglementa organizarea și funcționarea serviciilor de MDS. Este important ca în această nouă lege, să fie abordat și asigurat temeiul pentru următoarele aspecte: ✓ Calculul tarifelor; ✓ Identificarea instituției de reglementare și crearea cadrului normativ pentru licențierea și reglementarea operatorilor; ✓ organizarea și funcționarea operatorilor de servicii MDS; ✓ Asigurarea reglementărilor legislative pentru transmiterea terenurilor proprietate publică (depozite, stații de transfer) în gestiunea economică a operatorilor; ✓ Asigurarea dreptului de transmitere directă a gestiunii serviciului de MDS către un operator fondat de entități publice, ori în conformitate cu normele actuale ale Legii 1402/2002, transmiterea gestiunii serviciilor de MDS urmează a fi realizată doar prin concurs conform art. 21, alin. (2) „Delegarea gestiunii serviciilor publice de gospodărie comunală

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
				către operatori se va face în condiții de transparență, prin licitație publică organizată conform legii. În cazul operatorilor serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare, înființați de către autoritățile administrației publice locale sau centrale de specialitate, cu capital social public majoritar, delegarea gestiunii serviciilor poate fi atribuită direct acestora. Este necesară instituirea unei excepții similare și pentru serviciile de MDS.
	În articolul 11 al Legii 209/2016 privind deșeurile nu este specificat și nu se face o delimitare între diferite nivele ale administrației publice locale. În anul 2022, Ministerul Mediului a elaborat proiectul unei legi de amendare a prevederilor Legii 209/2016, însă nu au fost incluse prevederi care ar delimita rolul și responsabilitățile APL I și II.			• Revizuirea articolului 11 din legea deșeurilor cu specificarea concretă a competențelor APL 1 și APL 2 (dacă acestea din urmă au careva competențe în domeniu).
	La moment legea prevede excepție de la regula delegării prin concurs a gestiunii serviciilor comunale doar pentru serviciul de alimentare cu apă și de canalizare, în cazul operatorilor cu capital integral public, caz în care delegarea poate avea loc direct acestor operatori. Pentru serviciul public de gestiune a deșeurilor această excepție nu este prevăzută. În contextul creării operatorilor regionali în regiunile de management al deșeurilor create conform strategiei naționale de gestiune a deșeurilor, este imperios necesară asigurării unei excepții similare pentru acești operatori (care vor fi cu capital integral public). Așa cum programele de finanțare realizate cu suportul BERD și BEI presupun un program amplu de consolidare a capacităților operatorului, este necesar ca operatorul să fie cunoscut, să existe o stabilitate și o siguranță în privința operatorului, ori selectarea acestuia prin concurs va face imposibil acest lucru și va aduce multe riscuri.			• Adoptarea noii legi privind constituirea și gestionarea serviciul public de MDS și amendarea legii 1402/2002 (art. 21, alin (2)) pentru asigurarea posibilității de delegare directă (fără concurs) a serviciului de gestiune a deșeurilor operatorilor regionali creați în regiunile de gestiune a deșeurilor stabilite conform strategiei naționale. Este important ca anume să fie asigurată excepția doar pentru acești operatori regionali, dar nu și pentru operatorii mici creați de fiecare APL în parte, pentru a încuraja și a avea un instrument în plus de a motiva APL să devină parte a sistemului creat în regiunile de management al deșeurilor.

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
	În articolul 9, punctul c) al Legii 1515/1993 privind protecția mediului înconjurător se menționează că autoritățile raionale împreună cu autoritățile locale de mediu supraveghează și coordonează activitatea primăriilor (APL 1) [...] în domeniul depozitării și procesării deșeurilor de producție și a deșeurilor menajere. Prevederea în cauză nu corespunde întru totul cu prevederile articolului 6 al Legii 436/2006 care stipulează că nu există relații de subordonare între autoritățile publice de nivelul întâi și cele de nivelul doi ale administrației publice locale.			• Conform prevederilor legislative, în cazul unor legi cu aceeași putere, se aplică prevederile ultimii legi / amendamente care au fost aprobate. Totuși pentru o mai bună coerență a cadrului normativ , este necesară ajustarea prevederilor în cauză în spiritul art. 6 din legea 436/2006.
	O lacună majoră identificată în cadrul normativ actual este lipsa unei soluții legislative și instituționale eficiente pentru problema locuitorilor care refuză să încheie contracte pentru serviciul de evacuare a deșeurilor. Reprezentanții APL au semnalat multiple situații în care locuitorii refuză să semneze astfel de contracte motivând că ei nu produc gunoi, îl îngroapă, etc. și nu au pentru ce să plătească. Luând în considerare practica comparativă a altor țări care au introdus mecanisme care automatizează semnarea unor contracte de evacuare a deșeurilor (nu există opțiunea de a nu semna un contract), este imperios necesară abordarea acestei problematici și posibila ajustare a cadrului normativ.			• Este necesară completarea legii nr. 209 și eventual a legii 1402, sau a includerii unor prevederi specifice în proiectul noii legi care va reglementa activitatea operatorilor de servicii de MDS prin care să fie incluse prevederi, care ar stipula că în cazul existenței unui serviciul comunal (apă, canalizare sau MDS) populația este obligată să încheie contracte de evacuare a deșeurilor, în caz contrar sunt aplicate amenzi pentru prejudicii aduse mediului.
Cadrul instituțional național in domeniul MDS	Ca urmare a separării celor două ministere din fostul MADRM, domeniul gestiunii deșeurilor a fost atribuit Ministerul Mediului, atât sub aspectul infrastructurii, cât și a politicilor și cadrului normativ din domeniu. Spre deosebire de domeniul AAC, în privința MDS articolul 9 din legea deșeurilor 209/2016 stipulează expres care este autoritatea competentă căreia îi revin atribuții și responsabilități în ceea ce privește regimul gestionării deșeurilor. Totuși legea nu a fost încă ajustată după reforma administrației publice centrale din 2021, în lege mai este încă menționat MADRM, și nu Ministerul Mediului. Pe de altă parte, la fel ca și în cazul AAC, Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Mediului aprobat prin HG 145/2021[30] nu menționează în mod expres MDS printre domeniile în care ministerul realizează anumite funcții (vezi pct. 6). Regulamentul totuși menționează în structura aparatului central			• Ajustarea articolului 9 din legea 209/2016 și a regulamentului ministerului (HG 145/2021) pentru a stabili în mod clar calitatea de instituție a administrației publice centrale responsabilă de politicile din domeniul gestiunii deșeurilor, inclusiv a serviciului public de gospodărie comunală de management al deșeurilor.

[30] Hotărârea de Guvern nr. 145 din 25.08.2021 // Monitorul oficial nr. 206-208 din 01.09.2021

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
	al ministerului Direcția politici de management al deșeurilor și substanțelor chimice.			
Autoritatea națională de reglementare	Deși nu există o instituție care să reglementeze propriu-zis serviciile publice respective, așa ca în cazul serviciilor de AAC, în 2019 anumite funcții de reglementare în domeniul MDS au fost atribuite Agenției Mediu (eliberarea autorizației de mediu). Conform discuțiilor cu autoritățile relevante, în proiectul legii privind serviciul public de gestiune a deșeurilor urmează să fie instituită o agenție de reglementare și în acest domeniu (și că cel mai probabil funcția urmează să fie de asemenea propusă să fie preluată de ANRE, iar în caz de refuz, necesitatea creării unei agenții separate de reglementare a serviciilor comunale va fi și mai stringentă). Trebuie de menționat totuși, că adoptarea noului proiect de lege pentru reglementarea activității operatorilor și identificarea la nivel național a unei instituții cu funcții de reglementare devine tot mai urgentă în perspectiva creării operatorilor regionali care vor gestionare serviciile de MDS, conform conceptului instituțional descris în cadrul proiectului „Deșeuri solide în Moldova", finanțat cu suportul BEI și BERD.			• Necesitatea identificării instituției responsabile de reglementare este relativ urgentă, iar inexistența acesteia creează confuzii și lipsa unui cadrul național unic de elaborare a unor standarde pentru asigurarea unui management eficient și creează divergențe privitor la: – Standarde de calitate; – Evaluarea calității serviciilor; – Lipsa procedurilor de licențiere a operatorilor; – Lipsa unui cadru clar de tarifare care va contribui la asigurarea durabilității și calității serviciilor. • crearea cadrului normativ pentru licențierea și reglementarea operatorilor;
Licențierea sau autorizarea activităților de MDS	Legea privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător nr. 160/2011 prevede următoarele cerințe: - licență pentru colectarea, depozitarea, prelucrarea, marketingul și exportul deșeurilor și reziduurilor de metale neferoase, bateriilor și acumulatorilor uzați, inclusiv în formă procesată (emisă de Agenția Servicii Publice); - Autorizația de mediu pentru managementul deșeurilor (emisă de Agenția Națională de Mediu). Totuși o instituție care ar realiza reglementarea propriu-zisă a activității operatorilor din domeniul MDS, inclusiv prin licențierea acestora, nu este deocamdată identificată. În discuțiile cu Ministerul Mediului s-a menționat că nu există o viziune sigură privind necesitatea licențierii operatorilor, din moment ce aceștia trebuie să obțină o autorizație de mediu care este un act permisiv mai complex, și care totuși este eliberată			• Lipsa unei instituții de reglementare reprezintă de fapt pentru moment una din cele mai acute probleme, care afectează calitatea serviciilor prestate și durabilitatea investițiilor. Este necesară identificarea instituției care ar putea prelua aceste funcții.

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
	pentru a exclude/reduce impactul negativ al deșeurilor asupra mediului (vezi articolul 26 din Legea nr. 209/2016 privind deșeurile)[31]. Totuși părerea autorilor prezentului Barometru este că licențierea operatorilor în calitate de persoane juridice care desfășoară activități în domenii de interes public are alt obiectiv și ar urma să cuprindă alte cerințe care nu se suprapun/dublează cu cele din autorizația de mediu. În plus licențierea ar reprezenta un pas premergător pentru reglementarea tarifelor, or la moment metodologia de calcul a tarifelor la serviciile de MDS aprobată prin HG are un caracter de recomandare pentru APL.			

Dimensiunea 2. Normative, standarde și indicatori de performanță

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
Normative în construcții și standardele de calitate pentru prestarea serviciului de MDS	La nivel național există regulamente specializate pentru managementul unor tipuri concrete de deșeuri (medicale, dispozitive electrice și electronice, baterii și acumulatori, deșeuri periculoase, etc.), însă nu există standarde de calitate pentru deșeurile municipale/menajere. Totodată, în perioada de după elaborarea ediției a doua a Barometrului, Ministerul Mediului a reușit să promoveze spre aprobare următoarele acte normative: – Cu privire la uleiurile uzate (HG 731 din 26.10.2022); – Cu privire la anvelopele uzate (HG 610 din 01.09.2022); – Cu privire la vehiculele scoase din uz (aprobat în ședința Guvernului din 28.02.2023, dar încă nu este publicată la data elaborării prezentului raport).			● Este necesară aprobarea următoarelor regulamente (sau regulamente-cadru): – Cu privire la organizarea și funcționarea serviciilor MDS (este la etapa inițială); – Cu privire la depozitare (este la etapa inițială); – Normativ în construcții pentru proiectarea depozitelor de deșeuri

[31] https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135894&lang=ro

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
	La moment poate fi constatată lipsa standardelor și normativelor pentru depozitele de deșeuri. Deși în procesul elaborării primei ediții a Barometrului autoritatea cu competențe în domeniul construcțiilor menționa că până la sfârșitul anului 2022, normativele în construcții necesare pentru construcția poligoanelor/depozitelor regionale pentru deșeuri municipale vor fi elaborate, acest lucru nu s-a întâmplat. Însă, în anul 2022, în Planul tematic a fost inclusă elaborarea Normativului metodico-organizatoric "Elaborare – proiectare depozite de deșeuri" în acest sens, fiind lansată și procedura de achiziții publice.[32] Cauzele și provocările principale care împiedică realizarea acțiunilor necesare pentru dezvoltarea respectivelor normative sunt descrise/enumerate la capitolul anterior, serviciul de AAC.			• Este necesară și urgentă elaborarea normativelor de construcție a poligoanelor regionale pentru depozitarea deșeurilor și a stațiilor de transfer, mai ales în contextul proceselor de implementare a proiectelor investiționale în domeniul deșeurilor, finanțate din acordurile de finanțare cu Banca Europeană pentru Investiții și Banca Europeană pentru Investiții și Reconstrucții.
Indicatorii de performanță pentru prestarea serviciilor în domeniul MDS	Nu sunt elaborați și aprobați la nivel național indicatori-cadru de performanță pentru serviciul de management al deșeurilor solide.			• În domeniul deșeurilor nu este identificată instituția care ar asigura licențierea / reglementarea și controlul companiilor prestatoare de servicii publice în domeniul deșeurilor, aceste funcții fiind distribuite incert în cadrul diferitelor acte normative.

[32] https://midr.gov.md/files/shares/Plan_de_achizi__ii__n_domeniul_constructiilor_2022_semnat.pdf

Dimensiunea 3. Finanțare și tarife

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
Metodologia de calcul și aprobare a tarifelor pentru serviciile de MDS	Pe parcursul anului 2022, Ministerul Mediului definitivat și a promovat metodologiei privind calcularea tarifelor la unele servicii publice de gestionare a deșeurilor municipale, care a fost aprobată prin HG nr. 881/2022. Cum a fost menționat mai sus, noua metodologie poartă un caracter de recomandare pentru APL, Guvernul nefiind abilitat cu competența de adoptare a actelor obligatorii pentru autoritățile locale, între acestea neexistând relații de subordonare. Punctul 4 din HG **recomandă** APL să aprobe tarifele la serviciile publice de gestionare a deșeurilor municipale în conformitate cu Metodologia privind calcularea tarifelor la unele servicii publice de gestionare a deșeurilor municipale. Trebuie de menționat că metodologia se aplică doar la calcularea tarifelor, nu și a taxelor locale, or unele APL au ales să finanțeze serviciul de evacuare/gestiune a deșeurilor prin intermediul taxelor locale de salubrizare, datorită dificultăților și a refuzului locuitorilor de a semna contracte de prestări servicii pentru evacuarea deșeurilor.			Acțiunea a fost realizată pe parcursul anului 2022. Totuși este oportună revizuirea abordărilor, cu posibilitatea creării sau acordarea atribuțiilor de autoritate de reglementare în domeniul MDS ANRE sau unei noi/alte agenții/autorități de reglementare, și aprobarea metodologiei de calcul de către aceasta, și asigurarea respectării metodologiei în progresul de reglementare și supraveghere/control a a activității operatorilor. Acest fapt ar putea să fie foarte critic și în procesul de implementare a proiectelor în regiunile de management a deșeurilor finanțate de instituțiile financiare internaționale.
Impozitarea operatorilor de MDS, a plăților și tarifelor colectate	Serviciile comunale, inclusiv de MDS, prestate populației sunt scutite de TVA (articolul 103, alin. 16 din Codul fiscal al RM). În același timp, întreprinderile municipale/operatorii sunt plătitori de TVA (20%) pentru bunurile și serviciile achiziționate (materie primă, dezinfectanți, echipamente, etc).			• Examinarea oportunității aplicării scutirii TVA pentru operatorii de MDS sau cel puțin reducerea cotei TVA pentru bunurile și serviciile achiziționate (de ex. de la 20% la 8%).
	Este o situație specifică atunci când serviciul de MDS este prestat în baza unei taxe locale pentru salubrizare și nu în baza contractelor individuale semnate cu beneficiarii – articolul 103, alin. 16 din Codul fiscal al RM prevede scutirea de TVA numai pentru serviciile prestate populației, în timp ce în formatul dat prestatorul de servicii nu semnează un contract cu populația, iar APL și serviciile nu beneficiază de scutire.			• Modificarea art. 103, alin (16) din Codul fiscal astfel încât să fie expres prevăzută și situația când serviciile sunt prestate în baza taxei de salubrizare și prin urmare nu sunt încheiate contracte cu beneficiarii casnici. De asemenea prevederea acestor servicii la art. 104 al codului fiscal (scutirea cu drept de deducere) similar serviciilor de AAC prestate populației este oportună.

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
Finanțarea investiții în infrastructura de MDS	Nu există un mecanism (fond) constituit la nivel național pentru a acoperi/ajuta la acoperirea contribuțiilor APL în cadrul proiectelor majore de investiții, ca și în cazul AAC. Singura sursă de finanțare a proiectelor în domeniul MDS este Fondul Național de Mediu, care însă din cauza unor proceduri tergiversate de finalizare a studiilor de fezabilitate pentru 5 din cele 8 regiuni de management al deșeurilor (2,3,4,6,7), a avut o finanțare redusă a proiectelor din domeniu.. Trebuie de menționat însă că actualmente, Fondul Național de Mediu nu are mecanisme de cofinanțare a proiectelor finanțate din surse externe, fapt care urmează a fi ajustat, luând în considerație că domeniul MDS nu este eligibil pentru finanțare din sursele Fondului Național pentru Dezvoltare regională și Locală.			● Creșterea capacităților APL de gestiune a proiectelor (inclusiv de scriere a propunerilor de proiecte); ● Asigurarea suportului pentru APL din sursele Fondului Ecologic Național pentru co-finanțarea proiectelor finanțate din surse externe.

Dimensiunea 4. Descrierea situației. Managementul proprietății

Dimensiuni	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesar/recomandate
Înregistrarea obiectivelor (bunurilor) ce aparțin sistemelor de MDS	În 2014 Guvernul RM a adoptat Concepția sistemului informațional automatizat „Registrul obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară" (ROITE)[33], iar în 2017 Parlamentul a adoptat legea cu privire la Registrul obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară[34]. Actualmente, Agenția Servicii Publice (ASP) este în proces de selectare a dezvoltatorului pentru elaborarea platformei (sistemului informațional) necesare pentru operaționalizarea registrului. Prin urmare, la moment obiectivele de infrastructură tehnico-edilitară nu sunt supuse înregistrării (dreptului de proprietate și a altor drepturi reale). În afară de înregistrarea dreptului de proprietate, o problemă majoră legată de neînregistrarea obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară este și neînregistrarea și lipsa informației despre zonele de protecție a acestor obiective și a interdicțiilor/grevărilor pe care acestea le presupun. Conform concepției ROITE, proprietarii terenurilor nu cunosc despre grevările impuse de legislație în zona de protecție ale acestor obiecte, din care cauză apar conflicte între proprietarii terenurilor și proprietarii obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară. De menționat că anterior, din lipsa unei claritățI în domeniu, unele bunuri/obiective de infrastructură tehnico-edilitară au fost înregistrate în registrul bunurilor imobile, dar această practică este una incorectă și a fost stopată, pentru că aceste obiective nu reprezintă bunuri imobile. În perioada supusă analizei în prezenta ediție a barometrului au fost inițiate sau chiar adoptate o serie de modificări la unele acte normative (cum ar legea nr. 290/2022 prin care au fost modificate/ajustate Legile nr. 28/2016, nr. 163/2010, sau proiectul de legea modificare a unor legi relevante, printre care legea cu privire deșeuri, alimentare cu apă și canalizare, etc.). Scopul acestor modificări este crearea cadrului normativ necesar pentru asigurarea funcționării ROITE și supunerii înregistrării OITE.			• Implementarea activităților necesare pentru operaționalizarea registrului obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară (selectarea dezvoltatorului, testarea, lansarea) • Campanie de informare pentru APL odată cu lansarea registrului;

[33] Hotărârea de Guvern nr. 133 din 24.02.2014 // Monitorul Oficial nr. 53-59 din 07.03.2014
[34] Legea nr. 150 din 14.07.2017 // Monitorul Oficial nr. 277-278 din 04.08.2017

Dimensiuni	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesar/recomandate
	Nu există un mecanism clar la nivel normativ pentru delimitarea bunurilor (OITE) ce fac parte din sistemele de MDS. Conform ASP, această operațiune este una premergătoare înregistrării acestor obiective în Registru și presupune elaborarea și agrearea unor liste de inventariere de către autoritățile publice vizate (APL de diferit nivel, APC), eventual însoțite de transmiterea în proprietate (HG 901/2015) . În 2022 a fost elaborat proiectul HG cu privire la modificarea și completarea HG nr. 63/2019 (Regulamentul privind modul de delimitare a bunurilor imobile proprietate publică) și nr.80/2019 (Programul de stat pentru delimitarea bunurilor imobile, inclusiv a terenurilor proprietate publică, pentru anii 2019–2023), care au drept scop reglementarea procedurii de delimitare a OITE, proprietate publică prevăzută de Legea nr. 29/2018 privind delimitarea proprietății publice.			• Suport (metodic, instruiri, informațional) în elaborarea listelor de inventariere a obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară de către autoritățile vizate. • Definitivarea și aprobarea modificărilor la actelor normative (HG nr. 63/2019 și nr.80/2019) pentru precizarea procedurilor specifice de delimitare a OITE.
	Nu există un mecanism clar și efectiv de transmitere în proprietatea APL a bunurilor și infrastructurii obținute din granturi / proiecte implementate de asociații, ONG-uri și alte autorități (nu direct de către APL-uri) sau construite de persoane fizice/juridice pe terenurile proprietate publică. Prin urmare, este necesară fie ajustarea prevederilor HG 901/2015, cu identificarea procedurii corecte de transmitere a costurilor investiționale către APL, fie este necesară elaborarea unui act normativ separat care să reglementeze o procedură simplificată, astfel cum a fost făcut în cazul proiectelor implementate din sursele Fondului Național pentru Dezvoltare Regională sau ale partenerilor externi, dar implementate prin mecanismul specific dezvoltării regionale (HG 1235/2016).			• Este necesară elaborarea mecanismului simplificat de transmitere a sistemelor de infrastructură, eventual prin completarea HG 901/2015 și a altor acte normative relevante. • Elaborarea unor ghiduri și note metodologice ar fi de asemenea utile.
Evaluarea bunurilor din cadrul sistemelor de MDS	Nu există o metodologie pentru evaluarea obiectelor ce aparțin sistemului de MDS (obiective de infrastructură tehnico-edilitară). Aceasta este o necesitate urgentă, întrucât în lipsa unor documente contabile primare și a altor documente necesare, este dificilă evaluarea și			• Elaborarea unei metodologii pentru evaluarea bunurilor ce aparțin sistemului de MDS;

Dimensiuni	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesar/recomandate
	înregistrarea dreptului de proprietate, mai ales în contextul în care se propune un larg proces de regionalizare, ceea ce ar însemna delegarea dreptului de gestionare a serviciului și a infrastructurii aferente acestuia. De asemenea această operațiune este importantă și în contextul transmiterii bunurilor în gestiunea operatorilor și a stabilirii redevenței.			• Oferirea suportului metodologic pentru APL și operatorii de MDS pentru realizarea procesului de evaluare a bunurilor.
Instrumente pentru păstrarea și evidența seturilor de date referitoare la obiectele ce aparțin sistemelor de MDS	Legea privind principiile urbanismului şi amenajării teritoriului[35] prevede la articolele 62-65 crearea și ținerea cadastrului funcțional urban, iar ulterior Guvernul a aprobat regulamentul privind întocmirea și ținerea cadastrului funcțional urban (HG 1300/2001). Anume în acest cadastru funcțional urban ar fi trebuit să devină acea bază informațională pentru păstrarea datelor referitoare la obiectele tehnico-edilitare (de exemplu poziționare, diametre, materiale, stare, capacități, inventariere, etc. – a se vedea pct. 3.4 și 3.5 din regulamentul sus-menționat). Din varii motive, cadastrul funcțional urban nu a fost creat și nu reprezintă un sistem funcțional. Legea prevede că APL asigură, din mijloacele bugetelor locale, întocmirea și ținerea cadastrului funcțional urban pentru teritoriile administrate de ele. Conform regulamentului însă responsabili pentru crearea cadastrului funcțional urban sânt: la nivel național - autoritatea publică centrală în domeniul urbanismului și amenajării teritoriului, la nivel regional și local - autoritățile publice locale (organele locale de arhitectură și urbanism). Principalele cauze care ar explica faptul neinstituirii cadastrului funcțional urban pot fi menționate lipsa resurselor financiare și a personalului calificat în APL, lipsa unei ghidări și inițiative din partea organelor centrale de specialitate, etc. Totuși cu suportul diferitor proiecte au fost pilotate unele platforme/instrumente care cuprind anumite seturi de date (de exemplu gislocal.md elaborat de ANRF cu suportul proiectului Comunitatea Mea implementat de IREX cu finanțarea USAID), dar acestea de departe nu includ toate seturile de date prevăzute de HG 1300/2001.			• Elaborarea unui studiu pentru determinarea situației în domeniul cadastrului funcțional urban, confirmarea necesității instrumentului în lumina altor instrumente/platforme existente, determinarea instituțiilor centrale responsabile, eventual elaborarea unui program național/foi de parcurs pentru crearea sistemului.

[35] Legea nr. 835 din 17.05.1996 // Monitorul oficial nr. 1-2 din 02.01.1997

Dimensiuni	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesar/recomandate
	Cadrul legal și de reglementare nu definește condițiile și parametrii pentru ca seturile de date să fie prezentate în formă digitală. De asemenea lipsește un mecanism de responsabilizare și penalizare pentru neprezentarea sau prezentarea în format nepotrivit a seturilor de date referitoare la obiectele ce aparțin sistemelor de MDS, precum și pentru neîndeplinirea condițiilor de păstrare și arhivare a seturilor de date referitoare la obiectele ce aparțin sistemelor de MDS.			• Pregătirea unui proiect de lege pentru Includerea cerinței/obligației de a crea și menține un instrument digital pentru păstrarea seturilor de date referitoare la obiectele ce aparțin sistemelor de MDS precum și a cerinței de a prezenta seturile de date în formă digitală la darea în exploatare a noilor obiective.
Evidența obiectelor de infrastructură din cadrul sistemelor de MDS	Evidența obiectelor ce aparțin sistemelor de MDS trebuie să fie asigurată de către proprietarului bunurilor sau de către operatorul de servicii căruia i-a fost delegată gestiunea serviciului și a infrastructurii aferente.[36] Legea 1402/2002 prevede la articolul 5, alin. (1) faptul că sistemele publice de gospodărie comunală cu terenurile aferente se inventariază și evidența lor se ține în cadastrele imobiliar-edilitare, organizate la nivelul unităților administrativ-teritoriale conform legii, în vederea identificării, înregistrării și reprezentării pe hărți și planuri cadastrale, precum și în documentația de urbanism și amenajare a teritoriului. Careva probleme specifice privind cadrul normativ referitor la evidența bunurilor aferente serviciilor de gospodărie comunală nu au fost identificate, însă în practică nu toate APL îndeplinesc eficient această funcție. Pe de altă parte, atunci când APL încheie contractul de delegare a gestiunii serviciului cu operatorul, în mod obligatoriu este anexat inventarul bunurilor mobile și imobile, proprietate publică sau privată a unităților administrativ-teritoriale aferente serviciului furnizat/prestat. Există dificultăți în stabilirea redevenței, care își au rădăcinile inclusiv în evidența bunurilor respective. Probleme legate de stabilirea redevenței au un fost menționat în secțiunile anterioare. Evidența obiectelor de infrastructură din cadrul sistemelor publice de gospodărie comunală este legată și de subiectul cadastrului funcțional urban descris mai sus, dar poate avea loc și în alte forme, inclusiv în softuri specializate sau liste/tabele simple (Word, Excel, etc.).			• A se vedea recomandările de mai sus referitoare la cadastrul funcțional urban, în calitate de instrument pentru evidența obiectelor de infrastructură din cadrul sistemelor de gospodărie comunală (tehnico-edilitare) precum și recomandările privind provocările legate de stabilirea redevenței (includerea acesteia în tarif)..

[36] Evidența contabilă a bunurilor (activelor) este o funcție economico-financiară și nu trebuie confundată cu înregistrarea dreptului de proprietate asupra acestor bunuri.

Dimensiuni	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesar/recomandate
Cerințe pentru stabilirea fondului de dezvoltare de către operatorii MDS	Spre deosebire de domeniul AAC, legislația nu prevede stabilirea unui fond de dezvoltare pentru domeniul MDS. În plus, fondurile colectate din contul taxei de salubrizare nu au o destinație specială și ar putea fi utilizate de APL și în alte scopuri decât finanțarea MDS.			• Includerea fondului de dezvoltare în proiectul legii privind serviciul public de gestiune a deșeurilor care este în curs de elaborare sub egida Ministerului Mediului.

Dimensiunea 5. Cooperarea intercomunitară

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
Cadrul legal general privind cooperarea intercomunitară în general și în domeniul MDS	Nu există o lege specială privind cooperarea intercomunală, însă în luna februarie 2023 a fost adoptată o nouă lege privind ADI, aceasta fiind una din formele posibile de cooperare intercomunitară. În plus, există câteva prevederi specifice în Legea privind administrația publică locală și în Legea serviciilor publice de gospodărire comunală referitoare la cooperarea intercomunală. De asemenea, la nivelul administrației publice centrale nu există o instituție clar mandatată cu dezvoltarea politicilor și legislației în domeniul cooperării intercomunitare sub aspect general și transversal (fiecare minister abordează tangențial acest aspect din perspectiva domeniilor pe care le au in gestiune).			• Elaborarea și promovarea cadrului normativ secundar necesar pentru implementarea legii privind ADI, inclusiv statutul-cadru. • Oferirea suportului metodologic și informațional necesar pentru popularizarea legii ADI în rândul APL și susținerea unor ADI pilot pentru demonstrarea unor exemple de succes.
Formele juridice de instituționalizare a cooperării intercomunale	Schimbările care au avut loc odată cu adoptarea în codul civil modernizat au exclus forma juridică de uniune a persoanelor juridice care era folosită de unele unități administrativ-teritoriale în scopul constituirii asociațiilor de dezvoltare intercomunitară (de exemplu asociația pentru gestionarea deșeurilor în Regiunea de Dezvoltare Sud) sau a asociațiilor naționale (CALM). Totuși adoptarea legii ADI la începutul anului 2023 a soluționat în mare parte problema respectivă (în privința dezvoltării intercomunitare, nu și cât privește forma de organizare a asociațiilor naționale ale APL).			• A se vedea recomandările de mai sus. • Clarificarea formei organizatorico-juridice pentru asociațiile naționale ale APL.

Dimensiunea	Descrierea situației. Problemele și lacunele identificate	Tendința	Urgența	Acțiuni necesare/recomandate
	Aprobarea noii legi privind întreprinderile de stat și municipale și practicile ulterioare fac imposibilă înregistrarea întreprinderilor municipale cu mai mult de un fondator, iar aceasta a fost principala formă juridică/instituțională folosită de APL-uri în scopul inițierii cooperărilor intercomunale.			• Modificarea legii cu privire la întreprinderile de stat si municipale pentru a oferi posibilitatea mai multor APL-uri să fondeze în comun o întreprindere municipală (întreprindere municipală cu mai mulți fundatori) așa cum se practica până la adoptarea legii în baza regulamentului model cu privire la întreprinderile municipale.
Stimulente pentru cooperarea intercomunală	Cadrul normativ și sistemul financiar/fiscal în vigoare nu oferă careva stimulente pentru cooperarea intercomunitară. Totuși crearea Fondului de dezvoltare regională și locală este o evoluție pozitivă, pentru că atât pentru proiectele dezvoltare regională, cât și locală se oferă un anumit punctaj pentru proiectele intercomunitare.			• Examinarea oportunității de creare și a unor mecanisme de stimulare a proiectelor de cooperare intercomunitară, cum ar fi acordarea de prioritate în cadrul concursurilor de proiecte finanțate din fondurile naționale, posibile facilități fiscale, etc.
Mecanisme de asigurare a durabilității proiectelor de cooperare intercomunitară	Multe inițiative de cooperare intercomunitară, finanțate de donatori sau din fonduri naționale eșuează după o scurtă perioadă (de exemplu consiliul local refuză acceptarea deșeurilor din alte localități partenere, desfacerea acordului de cooperare, etc).			• Identificarea unor măsuri de monitorizare a proiectelor de cooperare intercomunitară finanțate din fonduri naționale și de către partenerii de dezvoltare, responsabilizarea APL-urilor participante pentru a asigura durabilitatea proiectelor respective.

ANEXE

Anexa 1. Legi, acte normative și regulamente în domeniul AAC relevante pentru crearea, organizarea, administrarea, controlul și monitorizarea prestării de servicii de AAC

A. Legi

- Legea privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare nr. 303 din 31.12.2013 // Monitorul Oficial nr. 60-65 din 14.03.2014;
- Legea privind administrația publică locală nr. 436 din 28.12.2006 // Monitorul Oficial nr. 32-35 din 09.03.2007;
- Legea privind descentralizarea administrativă nr. 435 din 28.12.2006 // Monitorul Oficial nr. 29-31 din 02.03.2007;
- Legea serviciilor publice de gospodărie comunală nr. 1402 din 24.10.2002 // Monitorul Oficial nr. 14-17 din 07.02/2003;
- Legea privind calitatea apei potabile nr. 182 din 19.12.2019 // Monitorul Oficial nr. 1-2 din 03.01.2020;
- Legea apelor nr. 272 din 23.12.2011 // Monitorul Oficial nr. 81 din 26.04.2012;
- Legea cu privire la locuințe nr. 75 din 30.04.2015 // Monitorul Oficial nr. 131-138 din 29.05.2015;
- Legea condominiului în fondul locativ nr. 913 din 30.03.2000 // Monitorul Oficial nr. 130-132 din 19.10.2000;
- Legea cu privire la Registrul obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară nr. 150 din 14.07.2014 // Monitorul Oficial nr. 277-288 din 04-08-2014;
- Legea privind achizițiile în sectoarele energeticii, apei, transporturilor și serviciilor poștale nr. 74 din 21.05.2020 // Monitorul Oficial nr. 153-158 din 26.06.2020;
- Legea privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător nr. 160 din 22.07.2011 // Monitorul Oficial nr. 170-175 din 14.10.2011.

B. Hotărâri de Guvern

- Hotărârea Guvernului nr. 199 din 20 martie 2014 cu privire la aprobarea Strategiei de Alimentare cu Apă și Sanitație (2014-2030) (modificată HG 442 din 01.07.2020)
- Hotărârea Guvernului nr. 191 din 19.02.2002 despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de prestare și achitare a serviciilor locative, comunale și necomunale pentru fondul locativ, contorizarea apartamentelor și condițiile deconectării acestora de la / reconectării la sistemele de încălzire și alimentare cu apă // Monitorul Oficial nr. 29-31 din 28.02.2002;
- Hotărârea Guvernului nr. 506 din 01.11.2019 pentru aprobarea Procedurii-cadru privind organizarea, derularea și atribuirea contractelor de delegare a gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare // Monitorul Oficial nr. 346-351 din 22.11.2019;
- Hotărârea Guvernului nr. 950 din 25.11.2013 pentru aprobarea Regulamentului privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare și/sau în corpuri de apă pentru localitățile urbane și rurale // Monitorul Oficial nr. 284-289 din 06.12.2013;
- Hotărârea Guvernului nr. 1466 din 30.12.2016 pentru aprobarea regulamentului sanitar privind sistemele mici de alimentare cu apă potabilă // Monitorul Oficial nr. 60-66 din 24.02.2017;
- Norme sanitare privind calitatea apei potabile (anexa nr.2 la HG nr.934 din 2007) – la moment este în proces de elaborare proiectul HG privind Regulamentul sanitar privind supravegherea și monitorizarea calității apei potabile (de către Ministerul Sănătății)
- Hotărârea Guvernului nr. 802 din 9 octombrie 2013 pentru aprobarea Regulamentului privind condițiile de deversare a apelor uzate în corpurile de apă. (http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=350109)
- Hotărârea Guvernului nr. 894 din 12 noiembrie 2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea ghișeului unic în domeniul autorizării de mediu a folosinței speciale a apei. (http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=350368).

C. Acte de reglementare

Hotărâri ale Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică

- Hotărârea nr. 286 din 17.10.2018 a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică cu privire la aprobarea Regulamentului privind procedurile de prezentare și de examinare a cererilor titularilor de licențe privind prețurile și tarifele reglementate // Monitorul Oficial nr. 430-439 din 17.10.2018;
- Hotărârea nr. 355 din 27.09.2019 a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare // Monitorul Oficial nr. 352-359 din 29.11.2019
- Hotărârea nr. 356 din 27.09.2019 a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la indicatorii de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare // Monitorul Oficial nr. 352-359 din 29.11.2019;
- Hotărârea nr. 357 din 27.09.2019 a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică cu privire la aprobarea regulamentului privind principiile de efectuare a investițiilor în sectorul de alimentare cu apă și de canalizare // Monitorul Oficial nr. 352-359 din 29.11.2019;
- Hotărârea nr. 358 din 27.09.2019 a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică cu privire la aprobarea Caietului de sarcini – cadru al serviciului public de aprovizionare cu apă și de canalizare // Monitorul Oficial nr. 352-359 din 29.11.2019;
- Hotărârea nr. 359 din 27.09.2019 a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică cu privire la aprobarea Contractului-cadru de furnizare/prestare a serviciului public de aprovizionare cu apă și de canalizare // Monitorul Oficial nr. 352-359 din 29.11.2019;
- Hotărârea nr. 489 din 20.12.2019 a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică cu privire la aprobarea Metodologiei de determinare, aprobare și aplicare a tarifelor pentru serviciul public de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate // Monitorul Oficial nr. 55-61 din 21.02.2020;
- Hotărârea nr. 180 din 10.06.2016 a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la stabilirea și aprobarea, în scop de determinare a tarifelor, a consumului tehnologic și a pierderilor de apă în sistemele publice de alimentare cu apă // Monitorul Oficial nr. 206-214 din 15.07.2016;
- Hotărârea nr. 270 din 16.12.2015 a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică cu privire la aprobarea Metodologiei privind aprobarea și aplicarea tarifelor la serviciile auxiliare prestate consumatorilor de către operatorii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare // Monitorul Oficial nr. 55-58 din 16.12.2015.

Standarde și normative în construcții

- NCM G.03.01:2017 pentru Stații de capacitate mică de epurare a apelor uzate comunale, aprobat prin Ordinul nr. 382 din 19.12.2017 al Ministerului Economiei și Infrastructurii.
- NCM G.03.02:2015 pentru Rețele și instalații exterioare de canalizare, aprobat prin Ordinul nr. 56 din 25.04.2016 al Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor.
- Regulamentul privind principiile de bază în proiectarea și construcția sistemelor exterioare de alimentare cu apă a localităților mici cu un consum sub 200 m^3/zi, aprobat prin Ordinul nr. 179 din 04.04.2018 al Ministerului Economiei și Infrastructurii.
- Codul de Practici G.03.08: 2020 care introduce noi norme permanente pentru proiectarea și construcția sistemelor de alimentare cu apă potabilă la scară mică (până la 200 m3 / zi) în Republica Moldova (aprobat prin Ordinul Ministrului Economiei și infrastructurii din RM nr. 162 , din 01 septembrie 2020).
- СНиП 2.04.02-84* Водоснабжение. Наружные сети и сооружения.
- NCM G.03.03:2015 (MCH 4.01-02) "Instalații interioare de alimentare cu apă și canalizare", aprobat prin ordinul Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor nr. 124 din 18.11.2015 (Monitorul Oficial, 2015, nr. 317-323, art. 2267);
- NCM G.03.01-2012 Stații de capacitate mică de epurare a apelor uzate comunale, aprobat prin ordinul Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor nr. 48 din 15.04.2013 (Monitorul Oficial, 2013, nr. 104-108, art. 584);
- CP D.01.06-2012 Determinarea limitelor admisibile de substanțe nocive în debitele (scurgerile) superficiale pentru condițiile Republicii Moldova;

- CP G.03.01-2006 Proiectarea și montarea conductelor sistemelor interioară de alimentare cu apă rece și fierbinte cu utilizarea țevilor de oțel cu acoperire de polimeri;
- CP G.03.02-2006 Proiectarea și montarea conductelor sistemelor de aprovizionare cu apă și canalizarea din materiale de polimeri;
- CP G.03.03-2011 Proiectarea și montarea conductelor subterane de alimentare cu apă din țevi de masă plastică cu fibre de sticlă;
- CP G.03.04-2011 Proiectarea, montarea și exploatarea sistemelor de canalizare interioară din țevi din polipropilenă;
- CP G.03.05-2011 Proiectarea și montarea sistemelor interioare de alimentare cu apă și încălzire a clădirilor din țevi de cupru;
- CP G.03.06-2011 Proiectarea și montarea conductelor subterane de canalizare din țevi din materiale plastice armate cu fibre de sticlă;
- CP G.03.07:2016. Sisteme de epurare biologică naturală a apelor uzate comunale în filtre plantate cu macrofite (fitofiltre);
- CP G.04.11.-2013 Metodologia de calcul a pierderilor de căldură, a volumului neînregistrat de apă caldă, a pierderilor de apă caldă în sistemele comunale de alimentare cu apă caldă menajeră.
- СНиП 3.05.04-85 Наружные сети и сооружения водоснабжения и канализации. Правила производства и приёмки работ;
- СНиП 3.05.05-84 Технологическое оборудование и технологические трубопроводы;
- Пособие по проектированию сооружений для забора подземных вод (к СНиП 2.04.02-84);
- Пособие по проектированию сооружений для очистки и подготовки воды (к СНиП 2.04.02-84*);
- Пособие по определению толщин стенок стальных труб, выбору марок, групп и категорий сталей для наружных сетей водоснабжения и канализации (к СНиП 2.04.02-84 и СНиП 2.04.03-85);
- СНиП 2.03.11-85 Защита строительных конструкций от коррозии;
- СН 456-73 Нормы отвода земель для магистральных водоводов и канализационных коллекторов.

Anexa 2. Legi, acte normative și regulamente în domeniul MDS relevante pentru crearea, organizarea, administrarea, controlul și monitorizarea prestării de servicii de MDS

A. Legi:

- Legea privind deșeurile nr. 209 din 29.07.2016 // Monitorul Oficial nr. 459-471 din 23.12.2016
- Legea privind administrația publică locală nr. 436 din 28.12.2006 // Monitorul Oficial nr. 32-35 din 09.03.2007;
- Legea privind descentralizarea administrativă nr. 435 din 28.12.2006 // Monitorul Oficial nr. 29-31 din 02.03.2007;
- Legea serviciilor publice de gospodărie comunală nr. 1402 din 24.10.2002 // Monitorul Oficial nr. 14-17 din 07.02/2003;
- Legea privind protecția mediului înconjurător nr. 1515 din 16.06.1993 // Monitorul Oficial nr. 10 din 30.101993;
- Legea cu privire la locuințe nr. 75 din 30.04.2015 // Monitorul Oficial nr. 131-138 din 29.05.2015;
- Legea condominiului în fondul locativ nr.913 din 30.03.2000 // Monitorul Oficial nr. 130-132 din 19.10.2000;
- Legea cu privire la Registrul obiectivelor de infrastructură tehnico-edilitară nr. 150 din 14.07.2014 // Monitorul Oficial nr. 277-288 din 04-08-2014;
- Legea privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător nr. 160 din 22.07.2011 // Monitorul Oficial nr. 170-175 din 14.10.2011.

B. Hotărâri de Guvern

- Hotărârea Guvernului nr. 191 din 19.02.2002 despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de prestare și achitare a serviciilor locative, comunale și necomunale pentru fondul locativ, contorizarea apartamentelor și condițiile deconectării acestora de la / reconectării la sistemele de încălzire și alimentare cu apă // Monitorul Oficial nr. 29-31 din 28.02.2002;

- Hotărârea Guvernului nr. 212 din 07.03.2018 pentru aprobarea Regulamentului privind deșeurile de echipamente electrice și electronice // Monitorul Oficial nr. 95-104 din 23.03.2018;
- Hotărârea Guvernului nr. 682 din 11.07.2018 cu privire la aprobarea Conceptului Sistemului informațional automatizat "Managementul deșeurilor" // Monitorul Oficial nr. 267-275 din 20.07.2018
- Hotărârea Guvernului nr. 561 din 31.07.2020 pentru aprobarea Regulamentului privind ambalajele și deșeurile de ambalaje // Monitorul Oficial nr. 212-220 din 21.08.2020
- Hotărârea Guvernului nr. 696 din 11.07.2018 pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind gestionarea deșeurilor rezultate din activitatea medicală // Monitorul Oficial nr. 295-308 din 10.08.2018
- Hotărârea Guvernului nr. 637 din 27.05.2003 privind controlul transportării transfrontaliere a deșeurilor și eliminării acestora // Monitorul Oficial nr. 99 din 06.06.2003;
- Hotărârea Guvernului nr. 99 din 30.01.2018 pentru aprobarea Listei deșeurilor // Monitorul Oficial nr. 33-39 din 02.02.2018
- Hotărârea Guvernului nr. 501 din 29.05.2018 pentru aprobarea Instrucțiunii cu privire la ținerea evidenței și transmiterea datelor și informațiilor despre deșeuri și gestionarea acestora // Monitorul Oficial nr. 176-180 din 01.06.2018;
- Hotărârea Guvernului nr. 586 din 31.07.2020 pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea bateriilor și acumulatorilor și deșeurilor de baterii și acumulatori // Monitorul Oficial nr. 221-225 din 28.08.2020;
- Hotărârea Guvernului nr. 881 din 14.12.2022 pentru aprobarea Metodologiei privind calcularea tarifelor la unele servicii publice de gestionare a deșeurilor municipale;
- Hotărârea Guvernului nr. 731 din 26.10.2022 pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea uleiurilor uzate;
- Hotărârea Guvernului nr. 610 din 01.09.2022 pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea anvelopelor uzate;
- Hotărârea Guvernului privind aprobarea Regulamentului privind gestionarea vehiculelor scoase din uz (aprobat în ședința guvernului din 28.02.2023, dar care nu a fost publicată până la data elaborării prezentului raport).

C. Acte de reglementare

- Documentul normativ CP A.09.04-2014 "Gestionarea deșeurilor din construcții și demolări" aprobat prin ordinul nr. 107 din 28.07.2014 al Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor // Monitorul Oficial nr. 249-255 din 22.08.2014.

Anexa 3. Normative ce reglementează activitatea operațională a operatorilor din domeniul AAC care necesită să fie elaborate și aprobate

- Norme de timp pentru service tehnic și reparații ale sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare:
    - Partea I. Sisteme și instalații de alimentare cu apă și canalizare;
    - Partea II. Rețele de alimentare cu energie electrică, echipamente electrice, dispozitive de măsurare și control, instrumente de automatizare și lucrări auxiliare
- Aceste norme de timp vor fi utilizate pentru a norma munca lucrătorilor, pentru a determina manopera implicată pentru sarcini specifice, pentru a calcula normele de personal și pentru a stabili procedurile normate, pentru a pregăti calcule și pentru a estima întreținerea planificată și repara echipamentele.
- Norme de timp pentru lichidarea daunelor la utilități și echipamente - vor stabili normative pentru intervenții în caz de avarii.
- Normativ pentru utilizarea materialelor pentru întreținerea și repararea sistemelor de apă și apă uzată - normele vor fi recomandate pentru planificarea materialelor, pentru calcularea materialelor, pentru organizarea ofertelor de achiziții și pentru semnarea contractelor cu companiile care furnizează materiale.
- Norme de timp recomandate, norme de întreținere și reabilitare a surselor de alimentare cu apă necentralizate (fântâni, bazine de apă) - normele vor reglementa activitățile lucrătorilor, vor determina complexitatea lucrărilor executate, vor planifica numărul de personal și vor stabili standardul care se va aplica pentru reabilitarea surselor de apă.
- Instrucțiuni privind crearea stocurilor de piese de schimb, materiale și echipamente pentru înlocuirea echipamentelor avariate și readucerea în funcțiune a apei potabile și a sistemelor de canalizare - instrucțiunea stabilește modul de configurare, utilizare și întreținere a inventarelor de materiale și echipamente pentru efectuarea lucrărilor urgente de reabilitare și creșterea eficienței funcționării sistemelor de alimentare cu apă și canalizare.
- Norme pentru piese de schimb, materiale și echipamente pentru reparații la companiile de alimentare cu apă și canalizare;
- Reguli privind securitatea muncii în exploatarea sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare în Republica Moldova - regulile trebuie să stabilească cerințe de bază pentru protecția muncii lucrătorilor angajați în exploatarea sistemelor de apă și de canalizare, fiind comune tuturor organizațiilor cu diferite forme de proprietate și forma juridico-organizațională;
- Norme privind numărul angajaților pentru companiile de alimentare cu apă și canalizare - normele vor fi utilizate pentru stabilirea sarcinilor standard și, de asemenea, pentru planificarea numărului necesar de angajați din companiile de alimentare cu apă și canalizare.